

Vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta

Selvitys lasten huoltajien käsityksistä

Minna Uusitalo

Opinnäytetyö

Helmikuu 2016

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Kuntoutuksen ohjaaja (AMK), kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun
tutkinto-ohjelma

Tekijä(t) Uusitalo, Minna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Helmikuu 2016
	Sivumäärä 72	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta Selvitys lasten huoltajien käsityksistä		
Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen ohjaaja (AMK), kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Pikkarainen, Aila		
Toimeksiantaja(t) Jyväskylän kaupunki, perusopetus		
Tiivistelmä <p>Jyväskylän kaupungin perusopetukselle tekemäni opinnäytetyön tarkoituksena oli arvioida ja kehittää vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten Vertti-aamu- ja iltapäivätoimintaa huoltajien käsitysten pohjalta. Selvityksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä, joka muokattiin aamu- ja iltapäivätoiminnassa aiemmin toteutetun kyselyn pohjalta huomioiden Vertti-toiminnan erityispiirteet. Tulokset analysoitiin suhteessa toiminnan teoriataustaan ja niiden pohjalta laadittiin lopuksi ehdotuksia Vertti-toiminnan kehittämiseksi.</p> <p>Tuloksien mukaan huoltajat kokevat Vertti-toiminnan pääosin laadukkaaksi ja toimivaksi. Positiivista palautetta annettiin mm. päivittäisistä toiminnoista ja ohjaajista. Kautta linjan huoltajat kokevat kuitenkin tietävänsä toiminnasta vähän ja kotien kanssa tehtävä yhteistyö arvioidaan heikoksi. Huoltajat kuvasivat myös puutteita lasten sosiaalisen toiminnan tukemisessa sekä vammattomien lasten että omien ikätovereidensä parissa. Heidän mukaansa ikätasoisesta toiminnasta on vaikea järjestää, kun ryhmässä on usein hyvin eri-ikäisiä lapsia. Lisäksi sinällään hyvän arvion saaneen loma-ajan Vertti-toiminnan ohjaajien vaihtuvuutta kritisoitiin ja ohjaajien koettiin olevan lapsille vieraita ja kokemattomia hoitamaan erityislapsia.</p> <p>Ensimmäisenä kehittämisehdotuksena esitettiin kodin ja koulun yhteistyön vahvistamista. Toisena ehdotettiin Vertti-toiminnassa mukana olevien nuorten ikätasoisesta toiminnan kehittämistä ja kolmas ehdotus koski tiedonsiirron vahvistamista lapsen lähi-ihmisten ja loma-aikojen ohjaajien välillä vastuuohjaajia hyödyntämällä. Selvityksen tulokset on esitelty syksyllä 2015 ja niitä hyödynnetään Vertti-toiminnan kehittämiseksi.</p>		
Avainsanat (asiasanat) aamu- ja iltapäivätoiminta, vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta VERTTI, kyselytutkimus, laadun arviointi, kehittämistyö		
Muut tiedot		

Author(s) Uusitalo, Minna	Type of publication Bachelor's thesis	Date Year February 2016
	Number of pages 72	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: X
Title of publication Morning and afternoon activities for children needing intensive special support A survey on guardians' views		
Degree programme Degree Programme in Rehabilitation Counselling		
Supervisor(s) Pikkarainen, Aila		
Assigned City of Jyväskylä, Department of Education		
Description <p>The thesis work was made for the Jyväskylä Education Department. The purpose was to evaluate and develop the Vertti morning and afternoon activities for children needing intensive special support based on their guardians' perceptions. The data was collected by using an electronic questionnaire which was modified on the basis of a previous survey implemented in the morning and afternoon activities and taking into account the specific qualities of the Vertti-activities. The results were analysed in relation to the theoretical background, and suggestions for development were given based on these concepts.</p> <p>Based on the results, the guardians found the Vertti activities mainly functional and of high-quality. The daily activities and instructors received positive feedback. However, across the board the guardians thought that they knew very little about the activities, and they also deemed the co-operation between the Vertti personnel and the homes weak. The respondents also seemed to find lacks in supporting the social relations between the Vertti-children and non-disabled children as well as also with their own peers. Moreover, it is difficult to provide age-appropriate activities when the children in the group are of very different ages. The Vertti-activities during the holiday period received good feedback, but the respondents criticised the frequent staff changes and the fact that the counsellors did not know the children well enough and were inexperienced to handle children with special needs.</p> <p>The first development proposal was made on strengthening the co-operation between Vertti and the homes. The second proposal concerned the development of the age-appropriate activities, and the third was related to the strengthening of the communication between the children's next-of-kin and holiday-time instructors by liaising with the responsible instructors. The results were presented in the autumn of 2015, and the proposals are in use for the development of the Vertti-activities.</p>		
Keywords (subjects) morning and afternoon activities, VERTTI, children with special needs, survey, evaluation, development work		
Miscellaneous		

Sisällys	
1 JOHDANTO.....	4
2 TEORIAPERUSTEET VERTTI-TOIMINNAN TAUSTALLA.....	6
2.1 Vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta "Vertti"	6
2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen vaikuttavat lähtökohdat	7
2.2.1 Perusopetuksen arvot	9
2.2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet.....	9
2.2.3 Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma	10
2.3 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta	12
2.4 Aamu- ja iltapäivätoiminnan laadun arviointi ja kehittäminen	13
2.5 Aiempia tutkimuksia aamu- ja iltapäivätoiminnasta.....	14
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
4 SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN.....	16
4.1 Selvitykseen valmistautuminen	16
4.2 Aineiston keruu ja kuvaus.....	17
4.3 Aineiston analyysi	19
4.4 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	21
5 TULOKSET.....	24
5.1 Huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnasta lukuvuonna 2014-2015	24
5.1.1 Vastaajat	25
5.1.2 Vertti-toimintaympäristö.....	27
5.1.3 Vertti-kuljetukset	28

5.1.4	Päivittäiset toiminnot Vertissä.....	30
5.1.5	Vertti-toiminnan ohjaajat.....	32
5.1.6	Vertti-toiminnan suunnittelu.....	33
5.1.7	Vertti-toiminnan ja kodin välinen yhteistyö.....	34
5.1.8	Vertti-ryhmän ilmapiiri	37
5.1.9	Huoltajien käsityksiä tilanteista, joissa lapsella on esiintynyt Vertissä haastavaa käyttäytymistä	38
5.1.10	Yleinen tyytyväisyys Vertti-toimintaa kohtaan.....	40
5.1.11	Loma-ajan Vertti-toiminta	40
5.2	PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINNAN YLEISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN VERTTI-TOIMINNASSA	42
5.2.1	Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen	43
5.2.2	Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen.....	47
5.2.3	Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen.....	50
5.2.4	Eettisen kasvun tukeminen.....	52
5.3	Kehittämisehdotukset	52
6	POHDINTA	56
	Lähteet.....	60
	Liitteet	63
	Liite 1. Anomus perusopetuspalveluista saatavien tietojen hankintaan ja käyttöön tutkimuksessa tai selvityksessä	63
	Liite 2. Kutsu ja linkki huoltajille osallistumaan kyselyyn.....	65
	Liite 3. Lupa tietojen käyttöön opinnäytetyössä	66

Liite 4. Avoimiin kyselyihin tulleet vastaukset lyhentämättöminä (poistetut tunnistettavat tiedot suluissa).....	67
--	----

Kuviot

Kuvio 1. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavat lähtökohdat	8
Kuvio 2. Selvityksen laatimisen ja tietojen keruun prosessi ja aikataulu.....	19
Kuvio 3. Aineiston käsittelyn eteneminen tutkimuskysymysten mukaisesti opinnäytetyössäni	20
Kuvio 4. Lapsen Vertti-ryhmän toimintapaikka.....	25
Kuvio 5. Vertti-toimintaan osallistuneiden lasten ikäjakaumat	26
Kuvio 6. Vertti toimintaan osallistuvien lasten toimintapäivien viikoittainen määrä.....	27
Kuvio 7. Vanhempien käsityksiä Vertti-toimintaympäristöstä.....	27
Kuvio 8. Huoltajien käsityksiä Vertti-kuljetuksista.....	29
Kuvio 9. Huoltajien käsitykset Vertti-toiminnan päivittäisistä toiminnoista...	31
Kuvio 10. Huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnan ohjaajista	32
Kuvio 11. Huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnan suunnittelusta	34
Kuvio 12. Vertti-lasten huoltajien käsityksiä kotien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.....	35
Kuvio 13. Huoltajien mielipide siitä, kuinka he mieluiten tekisivät yhteistyötä Vertti-toiminnan järjestäjien kanssa	36
Kuvio 14. Huoltajien käsityksiä Vertti-ryhmän ilmapiiristä ja lapsen viihtymisestä toimintaryhmässä	37
Kuvio 15. Huoltajien käsityksiä siitä, onko lasta kiusattu Vertti-toiminnassa.	38
Kuvio 16. Huoltajien käsityksiä siitä, onko lapsella esiintynyt Vertti-toiminnassa haastavaa käyttäytymistä	39
Kuvio 17. Huoltajien käsityksiä tilanteissa, joissa lapsella on esiintynyt Vertissä haastavaa käyttäytymistä.....	39
Kuvio 18. Huoltajien Vertti-toiminnalle antama yleisarvosana	40
Kuvio 19. Loma-ajan Vertti-toimintaan osallistuneet lapset.....	41
Kuvio 20. Huoltajien yleinen tyytyväisyys loma-ajan Vertti-toimintaan.....	41

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee huoltajien käsityksiä vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminnasta, eli Vertti-toiminnasta, Jyväskylässä lukuvuonna 2014-2015. Toimeksiantajana toimi Jyväskylän kaupungin perusopetus, Vertti-toiminta. Käytän työssäni terminä etuliitettä "Vertti-" koskien itse toimintaa, toimintaan osallistujia tai toimintatiloja, esimerkiksi "Vertti-lapsi", "Vertti-perhe" tai "Vertti-tilat".

Vertti-toiminta on kehitysvammaisten ja autististen lasten ja nuorten aamu- ja iltapäivätoimintaa, jota järjestetään Jyväskylässä osana kaupungin perusopetuksen muuta aamu- ja iltapäivätoimintaa. Aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittymistä on seurattu Opetusministeriön toimesta vuodesta 2007 lähtien (Aamu- ja iltapäivätoiminta N.d. a) ja laadun kehittäminen onkin yksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeisistä tavoitteista (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015). Onkin tärkeää, että aamu- ja iltapäivätoiminnassa toteutettava laadun seuraminen ja kehittäminen ulottuvat myös Vertti-toimintaan.

Selvitykseni aluksi käyn läpi Vertti-toiminnan teoriataustaa. Olen rajannut teorian keskittymään itse toimintaan ja jättänyt pois esimerkiksi lasten erityisen tuen tarpeiden tarkemman kuvaamisen. Teoria käydään läpi tiiviisti, sillä työn pääpaino oli itse kyselyssä ja tuloksissa. Työssäni arviointimenetelmänä käytettiin huoltajille osoitettua kyselyä, jonka toteuttamisesta ja tuloksista raportoin. Lisäksi peilaan näitä tuloksia Vertti-toiminnan taustalla vaikuttavaan teoriataustaan ja teen ehdotuksia Vertti-toiminnan kehittämiseksi. Lopuksi

arvioin itse työn etenemistä ja toteutusta, sekä tulosten vaikutuksia käytäntöön. Lähteenä olen käyttänyt valitsemaani kirjallisuutta sekä internet-lähteistä muun muassa eri asiantuntijajärjestöjen sivustoja. Koska itse Vertti-toiminnasta kirjoitettua tietoa on vähän, olen haastatellut myös toiminnan parissa työskenteleviä ammattilaisia.

Työskentelen itse Vertti-toiminnan parissa, joten opinnäytetyö antaa minulle mahdollisuuden havainnoida palvelun eri osa-alueita asiakkaiden ja heidän perheidensä näkökulmasta katsottuna. Vertti-toiminta voi olla iso osa erityistä tukea tarvitsevien lasten päivää, joten sillä on merkittävä osa myös lasten päivittäisessä kuntoutuksessa. Kaikkien henkilöiden, mutta varsinkin lasten ja nuorten kohdalla on tärkeää, että kuntoutus sopii hänen ja hänen perheensä elämään, yhteistyö arjen ihmisten kanssa on toimivaa ja toiminnot saadaan sidottua aidosti osaksi asiakkaan arkea (Kehitysvammaisen ja kehitysviiveisen lapsen kuntoutus- ja palveluketju Jyväskylässä 2009, 31-34). Kuntoutusohjauksen tehtävän kannalta on tärkeää ymmärtää kuntouttavien toimenpiteiden merkitys arjessa ja auttaa perhettä ja muita toimijoita palveluiden ja toimintojen nivomisessa perheen jokapäiväiseen elämään (Kehitysvammaisen ja kehitysviiveisen lapsen kuntoutus- ja palveluketju Jyväskylässä 2009, 27).

Haluankin kiittää opinnäytetyöni mahdollistamisesta ja rinnalla kulkemisesta Vertti-toiminnan suunnittelijaa Eija Rajalaista, aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattori Tella Vuolle-Orasta sekä kaikkia Vertti-toiminnan vastuuhjaujia, joita häiritsin kysymyksilläni vielä kevään viimeisinä kiireisinä koulupäivinä. Suurimman kiitoksen ansaitsevat kuitenkin Vertti-toiminnassa mukana olleiden lasten huoltajat, jotka osallistuivat kyselyyn. Ilman heitä ja heidän

mielipidettään opinnäytetyötäni ei edes olisi. Toivonkin, että opinnäytetyöstäni seuraa jotain sellaista, josta on aidosti iloa ja hyötyä niin Vertti-lapsille kuin heidän perheilleen.

2 Teoriaperusteet Vertti-toiminnan taustalla

2.1 Vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta "Vertti"

Vertti-toiminta on kehitysvammaisten ja autististen lasten ja nuorten aamu- ja iltapäivätoimintaa, jota järjestetään Jyväskylässä yhtenä osana kaupungin perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa. Jyväskylän seudulla muusta aamu- ja iltapäivätoiminnasta käytetään nimitystä "Jälkkäri".

Koulujen aamu- ja iltapäivätoiminta on perusopetuslain (628/1998) mukaista toimintaa, jonka kokonaisuudesta vastaa kunta. Kunnan järjestämää tai hankkimaa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa tulee tarjota kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 8,15). Kunta päättää toiminnan laajuudesta ja Jyväskylässä erityistä tukea saavat oppilaat ovat oikeutettuja aamu- ja iltapäivätoimintaan 5. luokkaan asti (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 5). Erityishuolto-ohjelmaan kirjattu aamu- ja iltapäivähoidon tarve antaa lapselle subjektiivisen oikeuden toimintaan koko peruskoulun ajan (Aamu- ja iltapäivätoiminta N.d. b).

Vertti-toiminta siirtyi Jyväskylässä vammaispalveluilta perusopetuksen alaiseksi toiminnaksi vuoden 2013 alussa (Rajalainen 2015). Erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään mahdollisuuksien mukaan muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä, mutta jos oppilaiden tarpeet vaativat, voidaan toimintaa järjestää myös omissa ryhmissä (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 15). Näin on usein kehitysvammaisten ja autististen lasten kohdalla. Vertti-toimintaa järjestetään Jyväskylässä kouluilla tai niiden välittömässä läheisyydessä kymmenessä eri ryhmässä. Kolmessa näistä ryhmistä Vertti-toiminta on integroitu Jälkkäri-ryhmän yhteyteen. Muut ovat erillisiä Vertti-ryhmiä, mutta näistäkin ainakin neljä tekee tiivistä yhteistyötä koulun Jälkkäri-ryhmän kanssa. (Rajalainen 2015.)

Vertti-toimintaa järjestetään koulupäivinä sekä kesä- ja elokuussa klo 7-17 välillä. Heinäkuussa ja koulujen muina loma-aikoina toimintaa järjestetään keskitetysti erityisin perustein, esimerkiksi vanhempien työn tai opiskelun vuoksi. (Rajalainen 2015.)

2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen vaikuttavat lähtökohdat

Aamu- ja iltapäivätoiminta on perusopetuslain alaista toimintaa, joten toiminnan perusta on tämän lain mukaiset perusopetuksen arvot. Ne ohjaavat opetushallituksen määrittelemiä aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteita ja yleisiä

tavoitteita, joiden pohjalta jokainen tätä toimintaa järjestävä kunta on velvollinen laatimaan oman toimintasuunnitelmansa. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 20.) Luonnollisesti kaikkien lasten kohdalla on tärkeä huomioida myös yksilölliset piirteet, kuten ikä, kehitysvaihe ja kiinnostuksen kohteet. Vertti-lasten kohdalla näihin liittyy muiden asioiden ohella myös vamma ja sen aiheuttamat erityistarpeet sekä tämän perusteella kyseeseen tulevat erityiset toimintaa ohjaavat lait, kuten laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Lisäksi nykyään toiminnan suunnittelussa korostetaan osallisuutta; lasten ja perheiden mukaan ottamista. Näitä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavia lähtökohtia kuvataan kuviossa 1. sekä kappaleissa 2.2.1-2.3.

Kuvio 1. Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisen taustalla vaikuttavat lähtökohdat

2.2.1 Perusopetuksen arvot

Aamu- ja iltapäivätoiminnan taustalla vaikuttavat **perusopetuksen arvot**; ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Toiminnan tulee edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta ja yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Tarkoituksena on yhteiskunnallisesta lähtökohdasta tarjota lapselle turvallinen kasvuympäristö, tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä kotia ja koulua niiden kasvatustehtävässä. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 5.)

2.2.2 Aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet

Perusopetuksen arvojen pohjalta Opetushallitus on laatinut toiminnalle perusteet ja yleiset tavoitteet, joiden mukaan toiminta on tullut järjestää 1.8.2011 alkaen. Perusteet ovat voimassa toistaiseksi. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, opetushallinnon määräys 1/011/2011.)

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa (2011) toiminnan tavoitteet on jaoteltu neljään kategoriaan; 1) kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen, 2) hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen, 3) eettisen kasvun tukeminen ja 4) osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen. Nämä yleiset tavoitteet täsmentyvät jokaisen toimintaa järjestävän kunnan omissa toimintasuunnitel-

missa, jotka kunta laatii ottaen huomioon paikalliset tarpeet sekä toimintaympäristön ja kunnan omat linjaukset. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 8-11.)

Riippumatta siitä, kuinka aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään, myös erityistä tukea tarvitsevan lapsen kohdalla noudatetaan näitä aamu- ja iltapäivätoiminnassa toiminnan yleisiä, toiminnan perusteiden mukaisia tavoitteita ja sisältöjä (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 2). Työskentelytapojen, toiminnan ja ympäristön suunnittelussa tulee huomioida lapsen ikä, kehitysvaihe ja yksilölliset tarpeet. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 14). Lisäksi toiminnassa tulee ottaa huomioon erityishuoltolain edellyttämät erityispiirteet (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 13.), joita olen kuvannut kappaleessa 2.3. ”Erityishuolto-ohjelma”.

2.2.3 Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma

Lukuvuonna 2014–2015 **Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman** yhteisenä teemana oli ”Jälkkäri ja Vertti ovat toiveita täynnä”. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteina on tarjota lapselle mahdollisuus osallistua monipuoliseen, virkistävään ja turvalliseen toimintaan pysyvien ammattikasvattajien ohjauksessa, tukea lapsen kasvua ja kehitystä yhteistyössä kodin ja koulun kanssa, tarjota lapselle eheä päivä, mahdol-

listaa hyvien vapaa-ajanviettopapojen etsiminen ja löytäminen, vahvistaa osallisuutta ja sosiaalisia taitoja ja edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa yhteiskunnassa. Lapsille keväällä 2014 toteutetun tutkimuksen sekä Opetushallituksen toteuttaman valtakunnallisen vastuuvirkamiesten ja koordinaattorien seurannan perusteella lukuvuoden 2014-2015 toimintasuunnitelmassa painottuivat seuraavat aiheet: lasten toiveiden huomioiminen toiminnan suunnittelussa, ohjaajien ammatillisen koulutuksen vahvistaminen täydennyskoulutuksin, säännöllisen ulkoilun sisällyttäminen kaikkien lasten päivään ja yhteistyön vahvistaminen varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa. Lisäksi Vertti-toiminnassa oli tavoitteena vakiinnuttaa toiminta kiinteäksi osaksi koulujen toimintakulttuuria. (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 5, 12.)

Jyväskylässä kukin toimintaryhmä laatii tämän suunnitelman pohjalta omat kausittaiset suunnitelmansa, kuten kuukausi, viikko tai tuokiosuunnitelmat. Lapset ja huoltajat halutaan ottaa mahdollisimman hyvin mukaan suunnitelmien tekoon ja niissä tulee huomioida myös mm. koulukohtaiset opetussuunnitelmat, kalenterivuoden juhlapäivät, käytettävissä olevat tilat ja välineistö sekä vuodenajat. Toiminta tulee suunnitella realistisesti ja toteuttamiskelpoisesti muun muassa ajan, resurssien ja budjetin rajoitusten mukaisesti. (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 7.)

2.3 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta

Erityishuolto tarkoittaa palveluita ja tukitoimia, joita henkilö saa kehitysvammalain nojalla (Erityishuolto-ohjelma, N.d.). Käytännössä nämä ovat palveluita, joita lapsen on oikeus saada, jos hän tarvitsee vammansa ja suuren yksilöllisen avun tarpeen vuoksi yleisten palveluiden lisäksi muita palveluita. Kuten aiemmin olen maininnut, aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen perustuu pääosin perusopetuslakiin. Koska viimeistään 9-vuotiaasta alkaen aamu- ja iltapäivähoidon tarpeen voidaan katsoa johtuvan lapsen erityistarpeista, kehitysvammaisille ja autistisille lapsille aamu- ja iltapäivätoiminta järjestetään sen jälkeen kehitysvammalain mukaisena erityishuoltona (L 23.6.1977/519).

Se, minkä lain perusteella lapsi palvelua saa, vaikuttaa joihinkin Vertti-toiminnan järjestämistä koskeviin asioihin. Tämä vaikutti myös opinnäytetyönä tekemäni selvityksen muokkaamiseen. Esimerkiksi perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnasta voidaan periä kuukausimaksu, mutta asiakasmaksulain mukaan erityishuolto ja siihen liittyvät kuljetukset ovat maksuttomia (L 3.8.1992/734). Vertti-toiminta onkin perheille maksullista kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana, koska tällöin lasten katsotaan olevan aamu- ja iltapäivähoidon tarpeessa vammasta riippumatta, mutta erityishuolto-ohjelmaan kirjattu tarve oikeuttaa vanhemmat lapset maksuttomaan toimintaan. Jyväskylässä vaikeimmin kehitysvammaisille oppilaille kuntouttavaa opetusta tarjoaa Huhtasuon yhtenäiskoulun toiminta-alueittain järjestettävän opetuksen ryhmät (Vaativan erityisen tuen ryhmät N.d.) ja näiden oppilaiden perheille toiminta on aina maksutonta, koska opetusta ja hoitoa on mahdotonta eritellä ja toimintaa pidetään kokonaisvaltaisesti erityishuoltona.

(Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 13.) Ylläpidosta voidaan periä maksu, mutta iltapäivätoiminta osana erityishuoltoa ja siihen liittyvä alle 16-vuotiaalle annettava osittainen ylläpito on maksutonta (Sivula 2013). Kaikilta yli 16-vuotiailta Verttiläisiltä peritään ateriamaksu (Rajalainen 2015).

2.4 Aamu- ja iltapäivätoiminnan laadun arviointi ja kehittäminen

Opetushallitus on seurannut valtakunnallisesti aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittymistä vuodesta 2007 lähtien (Aamu- ja iltapäivätoiminta N.d.a.) ja toiminnan laadun kehittäminen onkin yksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan keskeisistä tavoitteista. Kunnan on arvioitava toimintaa ja osallistuttava toimintansa ulkopuoliseen arviointiin ja näiden arviointien keskeiset tulokset tulee julkistaa (Koululaisten aamu- ja iltapäivähoidon perusteet 2011, 20). Tietoa kerätään esimerkiksi toiminnan koordinaattoreilta ja ohjaajilta, toiminnasta vastaavilta virkamiehiltä sekä toimintaan osallistuvien lasten huoltajilta. Kyselyjen kohderyhmät ja seurattavat asiat vaihtelevat Opetushallituksen asettamien ohjeiden mukaan (Aamu- ja iltapäivätoiminta N.d.a.). Kyselyiden tulokset tulee huomioida toiminnan järjestämisessä ja palveluntuottajien ja kunnan on oltava valmiita tarvittaessa muuttamaan toimintaansa saadun palautteen mukaan. Jyvässeudulla tulokset julkistetaan esittelemällä ne Sivistyslautakunnalle ja ohjaajille. (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 11.)

2.5 Aiempia tutkimuksia aamu- ja iltapäivätoiminnasta

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön, toimivuuden, toiminnan laadun ja muutostarpeiden arviointi sisältyivät pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmaan. Tällöin vuonna 2008 Esa Iivonen pyydettiin tekemään aiheesta selvitys, jossa tarkasteltaisiin lainsäädännön toimivuutta, toiminnan laatua sekä muutostarpeita. Selvityksen aineistona käytettiin aiemmin toteutuneiden kyselyiden tuloksia sekä tätä selvitystä varten toteutettuja kyselyitä. Kyselyitä kohdennettiin lapsille, huoltajille, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajille sekä toiminnan koordinaattoreille ja palveluntuottajille. Lisäksi kyselyitä tehtiin perusopetuksen rehtoreille, Yhteinen iltapäivä-ryhmittymään kuuluneille tahoille ja vammaisia ja/tai pitkäaikaissairaita edustaville järjestöille. Selvityksessä käytettiin myös muuta aineistoa, kuten tapaamisia ja haastatteluja, työkokouksiin osallistumista, tilastoaineistoa, kirjallisuutta, asiakirjoja sekä lainsäädäntöä. (Iivonen 2009, 12–16.)

Iivosen (2009, 103-106) selvityksessä tehtiin 21 toimenpide-ehdotusta koskien aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämistä ja toteuttamista. Ehdotuksissa puututtiin muun muassa toiminnan lailliseen pohjaan ja perusteiden ja toimintasuunnitelmien laatimiseen sekä aamu- ja kesätoiminnan järjestämiseen. Lisäksi ehdotettiin suosituksia ohjaajien koulutuksesta ja ohjaajaresurssin mitoituksesta, toiminnan siirtämisestä koulutoiminnan yhteyteen ja koulujen tiloihin sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan huomioimisesta uusien koulujen rakentamisessa ja koulujen remonteissa. Lisäksi otettiin kantaa asiakasmaksuihin, palveluntuottajille suunnattujen avustusten suuruuteen, sopimusten voimaansaoloon ja kustannuksiin ja rahoitukseen muuten.

Erityistä tukea tarvitsevien lasten kannalta yksi keskeisistä ehdotuksista oli kirjata aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeviin perusteisiin ja kuntien aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeviin toimintasuunnitelmiin aiempaa yksityiskohtaisemmat kuvaukset erityisoppilaiden ja muiden erityistä tukea tarvitsevien lasten toiminnan järjestämisestä sekä käynnistää valtakunnallinen hanke erityisoppilaiden ja muiden erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden aamu- ja iltapäivätoiminnan, koulun kerhotoiminnan ja muun koulussa tapahtuvan kerhotoiminnan kehittämiseksi. (Iivonen 2009, 102-106.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnasta lukuvuonna 2014-2015 ja kehittää toimintaa niiden perusteella. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat:

1. Millaisia käsityksiä huoltajilla on Vertti-toiminnan toimivuudesta lukuvuoden 2014-2015 aikana?
2. Miten Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa 2011 kuvatut yleiset tavoitteet ovat toteutuneet Vertti-toiminnassa?
3. Laaditaan ehdotukset Vertti-toiminnan kehittämiseksi.

Ensimmäiseen kysymykseen vastataan huoltajille osoitetulla kyselyllä ja toinen kysymys käsitellään vertaamalla tämän kyselyn tuloksia teoretietoon.

Kolmannen kysymyksen käsittelen laatimalla kyselyn ja teorian tiedon pohjalta ehdotuksia Vertti-toiminnan kehittämiseksi.

4 Selvityksen toteuttaminen

4.1 Selvitykseen valmistautuminen

Syksyllä 2014 opetushallitus lähetti aamu- ja iltapäivätoiminnan laadun seurantaan liittyvän valtakunnallisen huoltajille tarkoitetun kyselyn kaikille perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestäville kunnille, myös Jyväskylään. Alkuperäinen kysely sisälsi paljon sellaisia kysymyksiä, jotka eivät sopineet sellaisenaan Vertti-toimintaan, ja kysely päätettiin toteuttaa Vertti-toiminnassa siihen soveltuvaksi muokattuna. Kysely haluttiin toteuttaa lukuvuoden 2014-2015 lopuksi, jotta se sijoittuisi samalle toimintavuodelle aamu- ja iltapäivätoiminnassa toteutetun kyselyn kanssa ja sen pohjalta haluttiin tehdä selvitys, jossa esitettäisiin myös ehdotuksia Vertti-toiminnan kehittämiseksi.

Ajatus selvityksen toteuttamisesta opinnäytetyönäni syntyi kuntoutuksen ohjaaja-opintojeni viimeisessä harjoittelussa, jota suoritin Jyväskylän kaupungin sivistystoimessa Vertti-toiminnan hallinnollisissa tehtävissä keväällä 2015. Selvityksen toteuttamiseksi pyydettiin tutkimuslupa Jyväskylä kaupungin perusopetuksen palvelujohtaja Ulla Törmälältä (liite 1).

4.2 Aineiston keruu ja kuvaus

Aineiston keruussa päätettiin käyttää kyselyä, joka muokattaisiin aiemmin aamu- ja iltapäivätoiminnassa toteutetun valtakunnallisen kyselyn pohjalta. Vertti-toimintaa ohjaa perusopetuslain lisäksi myös kehitysvammalaki ja toiminnalla on muutenkin omat erityispiirteensä. Kyselystä haluttiin pois sellaiset kysymykset, jotka eivät vastaa Vertti-toimintaa. Toisaalta Vertti-toimintaan liittyy sellaisia elementtejä, joista valtakunnallisessa kyselyssä ei tiedusteltu lainkaan, kuten kuljetukset tai haastava käyttäytyminen. Nämä asiat ovat kuitenkin tärkeitä toiminnan sujumisen ja luotettavuuden kannalta, joten myös niistä haluttiin saada palautetta huoltajilta.

Myös opetushallituksen asettamaa jakoa siitä, millaisia asioita tiedustellaan vanhemmilta ja millaisia lapsilta haluttiin sovellettavan. Vertti-lapsille on toteutettu oma kyselynä vuonna 2013-2014, mutta koska monilla Vertti-toimintaan osallistuvista lapsista on vaikeuksia ilmaista itseään, päätettiin joitain heille suunnattuja kysymyksiä esittää nyt myös vanhemmille. Kyselypohja päätettiin laatia tilaajan toiveiden mukaisesti Zef-ohjelmalla, jonka käyttöön Jyväskylän kaupungilla on oikeudet ja siitä oli hyviä kokemuksia. Jotta saataisiin vertailukelpoista tietoa valtakunnallisesti samana lukuvuonna toteutettuun kyselyyn, ajankohdaksi valittiin kuluneen vuoden loppukevät.

Vertti-perheitä oli toiminnan parissa kaikkiaan 85. Kyselyn piiristä poistettiin integroituihin ryhmiin osallistuvat lapset, sillä heidän kohdallaan oli toteutettu jo syksyllä valtakunnallinen kysely. Huoltajien yhteystiedot saatiin Vertti-ryhmistä sekä koulujen Primus-tietokannasta. Kysely lähetettiin 63:een

Vertti-perheeseen, joiden sähköpostiosoite oli käytettävissä. Heistä kyselyn avasi 33 vastaajaa, josta saatiin vastaajaprosentiksi 52.38 %. Koska kaikki vastaajat eivät vastanneet jokaiseen kysymykseen, on yksittäisten kysymysten vastaajamäärä tätä pienempi.

Kysely laadittiin survey-tutkimuksena standardoidusti, mikä tarkoittaa että kaikille vastaajille esitettiin kysymykset samalla tavalla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 168-183). Aineiston keruussa pyrittiin alkuperäisen kyselyn kanssa mahdollisimman yhdenvertaiseen tulosten esittämiseen. Tästä syystä suuressa osassa kysymyksiä vastaus pyydettiin alkuperäisen kyselyn kaltaisesti janalla 1-5, jossa 1=erittäin paljon eri mieltä ja 5=erittäin paljon samaa mieltä. Osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä ja muutamaan kysymykseen pyydettiin alkuperäisen kyselyn tavoin vastaus kouluarvosanoin 4-10. Näin ollen tutkimuksesta saatuja tuloksia on mahdollisimman helppo vertailla alkuperäisen tutkimuksen tuloksiin.

Kutsu ja linkki kyselyyn lähetettiin 2.6.2015 Vertti-lasten huoltajille sähköpostitse (liite 2). Kyselyn alussa pyydettiin lupa tietojen käyttämiseen opinnäytetyössä (liite 3). Kyselystä lähetettiin muistutusviesti 15.6.2015 ja kysely oli avoinna kesäkuun 2015 loppuun asti. Selvityksen laatimista ja tietojen keruuta kuvaava prosessi on kuvattu kuviossa 2.

Kuvio 2. Selvityksen laatimisen ja tietojen keruun prosessi ja aikataulu

4.3 Aineiston analyysi

Kyselyssä kartoitettiin huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnan eri osa-alueista; toimintaympäristöstä, kyydeistä, päivittäisistä toiminnoista, ohjaajista, toiminnan suunnittelusta, yhteistyöstä kodin kanssa, ryhmän ilmapiiristä ja tilanteista, joissa lapsella on esiintynyt haastavaa käyttäytymistä. Lisäksi kysyttiin mielipidettä yleisestä tyytyväisyydestä Vertti-toimintaan ja loma-ajan Vertti-toimintaan. Kysymykset olivat pääosin vastaajien tyytyväisyyttä kartoittavia väittämiä, joilla haluttiin selvittää yleistä mielipidettä kustakin aiheesta. Joukossa oli myös muutama monivalintakysymys. Jokaisen kysymysryhmän lopussa oli myös avoin kysymys, jotta huoltajat voisivat nostaa ajatuksiaan vaipaammin esille.

Vastaukset käydään raportissani läpi Zef-editorin laatimien kuvioiden avulla, minkä lisäksi esitetään joko vastauksen saama keskiarvo tai prosentuaalinen kannatus. Myös alkuperäisessä kyselyssä on tyydytty keskiarvon esittämiseen, joten päädyin tähän itsekin selvityksessäni.

Avoimiin kysymyksiin tulleista vastauksista poimin esille nousseita pääkohtia ja useimmin esiintyneitä mielipiteitä. Tuloksissa avoimiin kysymyksiin tulleet vastaukset esitetään näinä tiivistettyinä versioina, lyhentämättömät vastaukset löytyvät liitteestä 4. Alkuperäisistä vastauksista olen poistanut kaikki sellaiset tiedot, jotka voisivat johtaa vastaajan henkilöllisyyden paljastumiseen.

Selvityksessä aineiston käsittely etenee tutkimuskysymysten mukaisesti (ks. kuvio 3). Huoltajille osoitetulla kyselyllä saadaan vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen huoltajien käsityksistä Vertti-toiminnasta. Toinen tutkimuskysymys käsitellään vertaamalla näitä vastauksia teoriatietoon ja kolmannen kysymyksen käsittelen laatimalla edellisten pohjalta ehdotuksia Vertti-toiminnan kehittämiseksi. Tulokset esitellään kappaleissa 5.1-5.3.

Kuvio 3. Aineiston käsittelyn eteneminen tutkimuskysymysten mukaisesti opinnäytetyössäni (tutkimuskysymykset 1-3).

4.4 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimuseettisinä kysymyksinä liittyy mieltä esimerkiksi aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vaikka kaikkienensa tutkimustyön etiikka ja syvimmät asiat eivät perustutkintoa suorittavalle voikaan aueta, on opiskelijan syytä kiinnittää huomiota eettiseen pohdiskeluun jo opinnäytetyötä tehdessä ja näissä asioissa on pystyttävä tekemään tietoisia ja eettisesti perusteltuja ratkaisuja. (Hirsjärvi ym. 2004, 26.)

Käytännön tutkimustyöhön sisältyviä eettisiä kysymyksiä ovat tutkimusaiheen valinta; se, kenen ehdoilla ja miksi tutkimus tehdään, tutkimuksen merkityksellisyys ja tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelu; tiedonhankinta, suostumus, tiedon antaminen ja riskit (Hirsjärvi ym. 2004, 26).

Vertti-vanhemmille tehtävä selvitys on tarpeellinen ja perusteltu, sillä aamu- ja iltapäivätoimintaan kohdistuvien arviointi- ja kehittämistoimien on tärkeä ulottua myös Vertti-toimintaan. Selvityksen yhtenä tavoitteena on saada selville vanhempien käsityksiä Vertti-toiminnan sujumisesta. Tämä on tärkeää myös siksi, että vuoden takainen lapsille tehty selvitys on ollut vaikea toteuttaa joidenkin Vertti-lasten kohdalla lasten kommunikaatiovaikeuksien vuoksi. Vanhemmilta saatu mielipide voi olla palvelun käyttäjän ainoa ääni.

Valitsin aineiston keruuseen toimeksiantajan suosittelman Zef-editorin. Tämän kaltaiset ohjelmistot helpottavat tutkimuksen tekoa, mutta mahdollistavat myös tilastollisen analyysin tekemisen sitä ymmärtämättä. Koska en katso saaneeni ammattikorkeakoulusta tai muualtakaan riittävää ammattitaitoa muunlaisen tilastollisen analyysin tekemiselle, katson turvalliseksi käyttää työssäni tilaajan suosittellemaa ja aiemmin käyttämää ohjelmaa.

Tutkimusta tehtäessä pyritään säilyttämään sen reliaabelius, eli mittaustulosten toistettavuus (Hirsjärvi ym. 2004, 216). Eräänlaiseen ”toistamiseen” pyrittiin myös suhteessa valtakunnallisesti aamu- ja iltapäivähoidon parissa olevien lasten huoltajille toteutettuun kyselyyn. Niin kysymysmuodot kuin vastustavatkin pyrittiin säilyttämään mahdollisimman samanlaisina. Lisäksi pyrin vahvistamaan reliaabeliutta myös kuvaamalla selvityksen valmistelua ja toteuttamista kuvaava prosessi mahdollisimman tarkasti kappaleessa 4 ”Selvityksen toteuttaminen”.

Toinen tärkeä seikka luotettavuutta arvioitaessa on validius, eli mittarin kyky mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2004, 216). Tekeväni selvitys voi kärsiä siitä, että kotijoukoilla ei ole riittävästi tietoa siitä, kuinka asiat Vertissä toimivat. Kun vastaajajoukko ei välttämättä ole kovin hyvin tietoinen tutkittavasta kohteesta, kasvaa riski kokonaistutkimuksen muuttumisesta pinnalliseksi ja teoreettisesti ”hataraksi” (Hirsjärvi ym. 2004, 185). Tietojen puute tuli esille huoltajien vastauksissa ja kyselyn ulkopuolella saamassani palautteessa, joissa huoltajat kertoivat juuri tästä syystä kokevansa vastaamisen hankalana. Myös vastuuohjaajat toivat esille epäilyksensä siitä, kuinka realistisesti huoltajat voivat toimintaa arvioida. Kyselyllä haluttiin kuitenkin saada selvyyttä vanhempien *käsityksistä* Vertti-toiminnan toteutuksesta ja toimivuudesta, joten tarkkoja tietoja ei vaadittukaan.

Tutkimuksen kato eli vastaamattomuus voi muodostua suureksi, jos vastaaja ei koe tietävänsä asiasta riittävästi ja motivaatio kyselyyn osallistumiseen laskee. Vastausprosentti on yleensä valikoimattomalle joukolle toteutetuissa tutkimuksissa 30-40 % ja erityisryhmälle muistutusviestein toteutetussa tutki-

muksessa 70-80 %, (Hirsjärvi ym. 2004, 185). Voisi ajatella, että kyseisen selvityksen kohteille, eli huoltajille lasten Vertti-palvelu olisi tärkeä aihe, millä on taipumusta nostaa vastausprosenttia (Hirsjärvi ym. 2004, 185). Näihin ajatuksiin verraten vastausprosentti 52,38 % oli mielestäni oletettava ja ihan onnistunut.

Eettisesti tärkeää on se, kuinka tutkimuksen kohteena olevia henkilöitä kohdellaan prosessin aikana esimerkiksi tiedonhankinnassa. Tärkeä on huomioida informed consent, eli se, että tutkimukseen kutsuttaville henkilöillä on asiasta riittävät tiedot ja myös riittävät kyvyt tehdä arviointi ja päätös tutkimukseen osallistumisesta. Lisäksi kaiken on perustuttava vapaaehtoisuuteen. (Hirsjärvi ym. 2004, 26-27).

Salassapidon ja tunnistettavuuden kannalta erityisesti huomioitavia henkilötietolain mukaan arkaluontoisia tietoja ovat esimerkiksi henkilön terveydentilaa, sairautta, vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitopiteitä tai niihin verrattavia toimia (Kuula 2006, 91), henkilön sosiaalihuollon tarvetta, tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia käsittelevät tiedot (L 22.4.1999/523). Tällaisten tietojen, joita Vertti-palveluakin koskevat tiedot voidaan katsoa olevan, käsittelystä on sovittava suoraan tutkittavien kanssa. Tähän kuuluvat aineiston käyttö ja säilytys, luottamuksellisuus määrittyy tutkittavien kanssa tehdyn sopimuksen konkreettisesti sisällöstä (Kuula 2006, 90). Nämä seikat ja lisätietoja varten selvityksen tekijöiden yhteystiedot esitettiin kutsussa, jonka mukana lähetettiin linkki kyselyyn (liite 2).

Myöskään raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista, eikä tutkimustuloksia saa seipitellä tai kaunistella (Hirsjärvi ym. 2004, 26, 27). Tutkijan ”kaksoisroolitus”, eli henkilön työssään suorittama tutkimus voi olla ongelmallinen ja aiheuttaa rooliristiriita (Kuula 2006, 94). Itse olin osittain opinnäytetyötäni tehdessä tässä asemassa, eli taho, jolle tein tutkimustani oli myös työnantajani. Tästä voidaan katsoa olevan haittaa siinä, että joistain asioista minulla itselläni on jo valmis näkemys, mikä voi olla vaikea erottaa tutkimuksessa esiin tulleista asioita. Toisaalta työskentelyni Vertti-toiminnan parissa lisää sitä, että koen toiminnan ja asiakkaat hyvin tärkeäksi ja haluni kehittää toimintaa on todella aito.

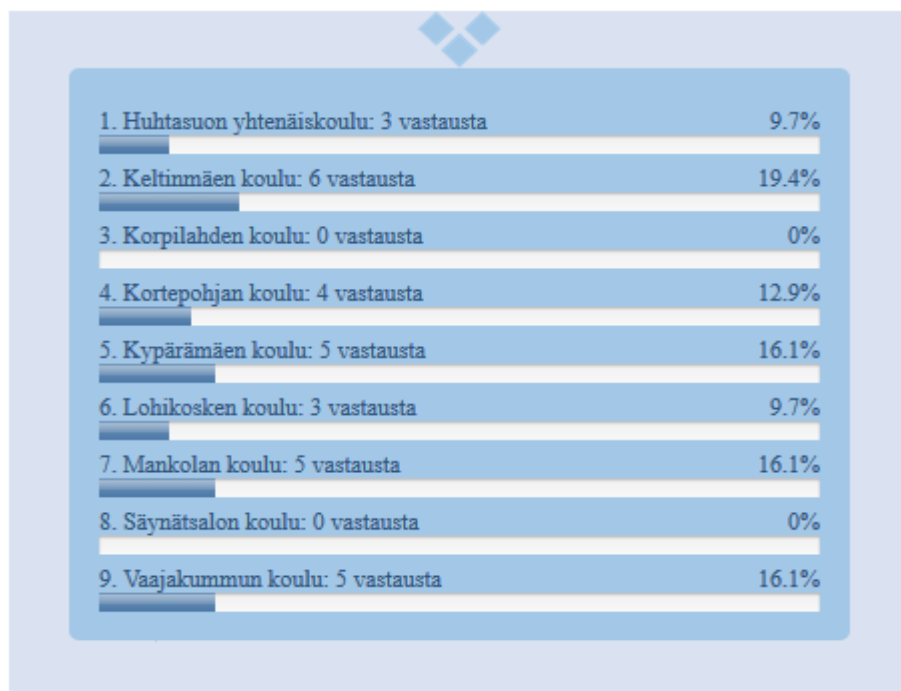
5 Tulokset

5.1 Huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnasta lukuvuonna 2014-2015

Tuloksissa ensimmäisenä käsittelen tutkimuskysymystä 1. ”Millaisia käsityksiä huoltajilla on Vertti-toiminnan toimivuudesta lukuvuoden 2014-2015 aikana?” Vastaukset esitellään graafisessa muodossa ja avataan myös tekstinä. Määrällisissä kysymyksissä tuloksesta on esitetty joko prosentuaalinen kannatus tai vastauksista laskettu keskiarvo. Avoimet kysymykset käydään läpi lyhyesti tiivistettynä.

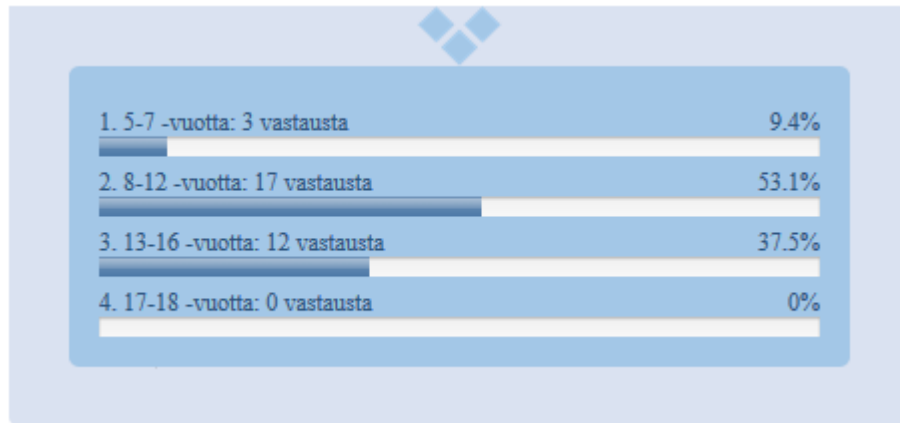
5.1.1 Vastaajat

Kysely aloitettiin muutamalla perustietoihin keskittyvällä kysymyksellä. Vastaajilta tiedusteltiin, millä koululla lapsen Vertti-ryhmä toimii (kuvio 4). Eniten vastanneita oli Keltinmäen koulun (19,4 %) ja vähiten Huhtasuon ja Lohikosken koulujen ryhmistä (9,7 % kummastakin). Kahdessa ryhmässä Verttilapset on integroitu Jälkkäri-ryhmään ja huoltajat olivat vastanneet aiemmin toteutettuun kyselyyn. Tästä syystä näistä ryhmistä ei ole yhtään vastausta. Vastaukset jakautuivat seitsemälle eri koululle.

Kuvio 4. Lapsen (n=31) Vertti-ryhmän toimintapaikka

Kyselyssä kartoitettiin Vertti-toimintaan osallistuneiden lapsen iät (kuvio 5). Suurin osa lapsista oli 8-12-vuotiaita (53,1 %) ja seuraavaksi suurin ryhmä oli 13-16 -vuotiaat (37,5 %). 5-7-vuotiaita oli kolme (9,4 %) ja 17-18 -vuotiaita ei ollut vastanneiden joukossa.

Kuvio 5. Vertti-toimintaan osallistuneiden lasten (n=32) ikäjakaumat

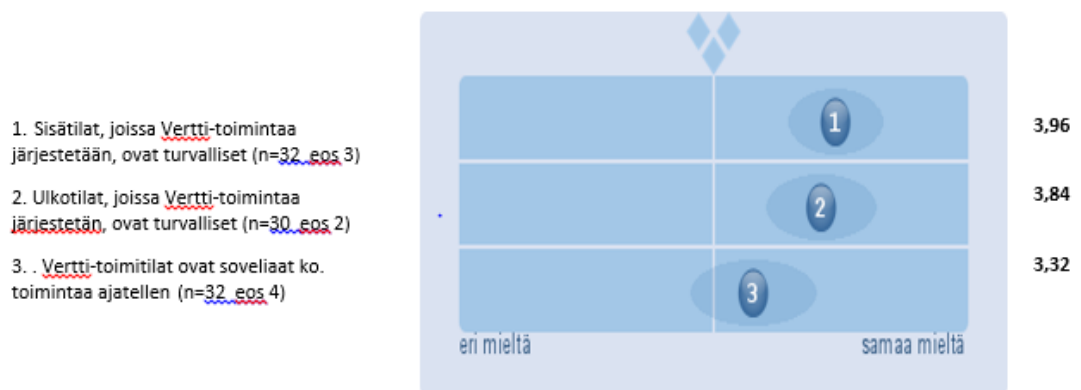
Kyselyssä kartoitettiin Vertti-toimintaan osallistuvan lapsen toimintapäivien viikoittaista määrää (Kuvio 6). Vastaukset oli jaoteltu kolmeen ryhmään; 1 päivä viikossa, 2-3 päivää viikossa ja 4-5 päivää viikossa. Reilusti yli puolet (67,7 %) vastanneiden perheiden lapsista osallistuu toimintaan lähes jokaisena arkipäivänä, 4-5 päivää viikossa. 2-5 päivänä toimintaan osallistuvia oli 25.8 % ja 1 päivänä 6.5 %.

Kuvio 6. Vertti-toimintaan osallistuvien lasten (n=31) toimintapäivien viikoittainen määrä.

5.1.2 Vertti-toimintaympäristö

Vertti-toimintaympäristöä kartoitettiin kysymällä sisä- ja ulkotilojen toimivuutta ja turvallisuutta (kuvio 7). Sekä sisä- että ulkotilojen turvallisuus saa vastaajilta hyvän arvosanan (3,96 ja 3,84). Sen sijaan toimitilojen soveliaisuus toimintaa ajatellen saa selvästi heikomman tuloksen (3.32).

Kuvio 7. Vanhempien käsityksiä Vertti-toimintaympäristöstä (vastausten keskiarvo, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä).

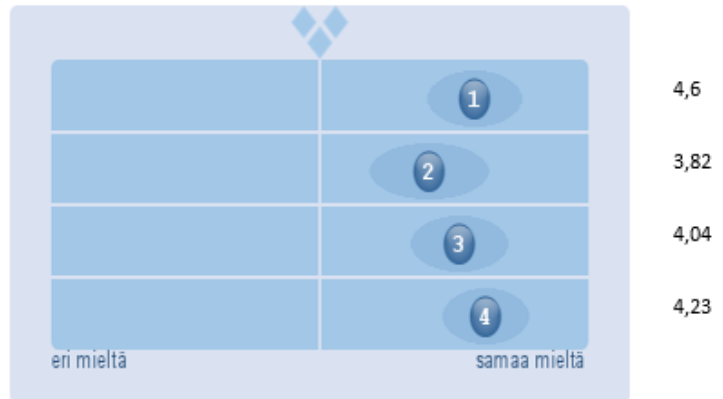
Kysyttäessä avoimella kysymyksellä palautetta Vertti-tiloista saatiin 18 vastausta, joista neljä vastasi ”en osaa sanoa”. Sisätiloista positiivista palautetta annettiin siisteydestä, toiminnaltaan ”ok”-tiloista ja viikoittaisesta uintimahdollisuudesta. Useat vastaajat kritisoivat tilojen epäkäytännöllisyyttä toiminnan suhteen ja varsinkin sitä, ettei eri toimintoihin, kuten lepoon, ole riittävästi erillisiä tiloja (n=6). Kritiikkiä sai myös tilojen pienuus ja ahtaus (n=4), kolkkaus ja pimeys (n=3), luokkamaisuus (n=2), sisäilman laatu (n=3) sekä yksipuolisuus ja mielikuvituksettomuus (n=2). Melutason kohoamisesta oli huolissaan yksi vastaaja ja kulkureittien portaat mainittiin kerran esteettömyyttä heikentävänä tekijänä.

Ulkotiloista positiivista palautetta annettiin piha-alueen toimintamahdollisuuksista. Myös aitaamaton ulkotila sai kritiikkiä (n=2) ja tämä nähtiin turvallisuusriskinä ja johtavan lapsen vapauden menettämiseen.

5.1.3 Vertti-kuljetukset

Huoltajilta tiedusteltiin käsityksiä Vertti-kuljetuksista (kuvio 8). Parhaimman tuloksen sai kuljetusten luotettavuus ja turvallisuus (4,6). Hyviksi arvioitiin myös kuljetusmuutoksista ilmoittaminen (4,23) ja kuljetusten järjesteleminen (4,04). Heikoimman arvosanan (3,82) vastaajat antoivat kuljetuksiin kuluvan ajan sopivuudesta.

1. Vertti-iltapäiväkuljetukset on toiminut luotettavasti ja turvallisesti (n=30 eos=5)
2. Vertti-kuljetuksiin kuluva aika on mielestäni sopiva (n=31 eos=5)
3. Vertti-kuljetusten järjestely on sujunut hyvin (n=31 eos=5)
4. Olen saanut hyvin tietoa kuljetusmuutoksista. (n=31 eos=5)

Kuvio 8. Huoltajien käsityksiä Vertti-kuljetuksista (vastausten keskiarvo, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä).

Avoimessa kysymyksessä kysyttiin palautetta Vertti-kuljetuksista (n=21). Positiivista palautetta saa kuljettajien ystävällisyys, kohteliaisuus ja avuliaisuus, joustavuus ja lasten kohtelemisen kauniisti. Kyyditysten turvallisuuteen ollaan muuten tyytyväisiä, mutta kaksi vastaajaa mainitsee ongelmaksi sen, että lapsi päästetään kulkemaan yksin taksilta kotiin tai jätetään paikkaan, johon ennalta sovitusti ei saisi jättää. Molemmissa tapauksissa kerrotaan, että taksiyhtiötä on tiedotettu asiasta, mutta asia ei ole silti täysin korjaantunut ja aiheuttaa kotona ongelmia.

Kolme vastaajista kertoo kuljetuksiin kuluvan liikaa aikaa, yhteen suuntaan n. 1h ja päivästä yhteensä jopa 1,5 h. Kuljetuksiin kuluvan ajan kerrotaan lisääntyneen, kun aiemman käytännön sijasta, jossa lapsilla oli oma kyyti, laitetaan samaan taksiin useampia kyyditettäviä. Eräs vastaaja kuvailee tilanteen olevan ”kohtuuton”, ”järkyttävä” ja ”surullinen” ja toivoo, että ”kustannusten lisäksi ajateltaisiin myös lapsen parasta”. Erityisesti klo 16 lähtevällä kyydillä menevien lasten kotiintulo voi venyä yli viiden.

Vastaajista yksi mainitsee, että alussa kuljetusten kanssa on ollut paljon ongelmia, mutta sittemmin tilanne on vakiintunut. Eräs vastaajista kertoo sekaannusta tulleen välillä siitä, mihin osoitteeseen lapsi kulkee taksilla (vanhemmilla yhteishuoltajuus) ja eräs vastaajista mainitsee, että parhaiten on toiminut suora yhteys itse kuljettajaan.

5.1.4 Päivittäiset toiminnot Vertissä

Vertti-toiminnan päivittäisistä toiminnoista kysyttiin kuudessa kysymyksessä, jotka kaikki saivat tasaisen hyviä arvosanoja (kuvio 9). Parhaimman tuloksen sai käsitys lapsen mahdollisuudesta lepoon ja rauhoittumiseen (4,08) ja heikoimman lapsen kiinnostuksen kohteiden huomioiminen ryhmän toiminnassa (3,91).

1. Lapseni Vertti-ryhmässä on mahdollisuus levähtämiseen ja rauhallisiin hetkiin (n=31, eos=2)
2. Lapseni Vertti-ryhmässä omaehtoinen leikki on tehty mahdolliseksi (n=30, eos=2)
3. Lapseni Vertti-ryhmässä ulkoillaan päivittäin (n=30, eos=2)
4. Lapseni Vertti-ryhmän toiminnassa huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet (n=30, eos=2)
5. Lapseni Vertti-ryhmän toiminnassa huomioidaan lapsen kiinnostuksen kohteet (n=30, eos=2)
6. Olen tyytyväinen lapseni saamaan väliaalaa (n=31, eos=4)

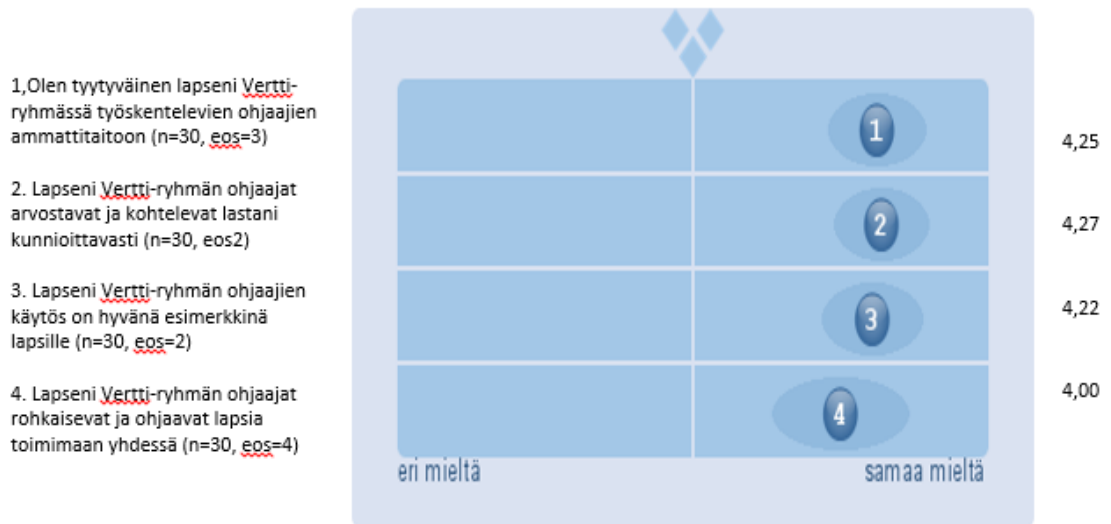

Kuvio 9. Huoltajien käsitykset Vertti-toiminnan päivittäisistä toiminnoista (vastauksen keskiarvo, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä)

Avoimissa vastauksissa (n=14) päivittäisistä Vertti-toiminnoista suuri osa (n=5) antoi positiivista palautetta ja totesi Vertin päivittäisten toimintojen sujuvan hyvin. Kolme vastaajaa mainitsi tilojen vaikuttavan heikentävästi ja asettavan rajoituksia toiminnan yksilöllisyydelle ja esimerkiksi levon mahdollisuudelle. Kolme vastaajaa mainitsi tiedottamisen olevan vähäistä, yksi heistä jopa ”surkeaa”, joten kotona ei tiedetä Vertin teemoista, retkistä tai päivän kuluista. Yksi vastaajista kertoi, että Vertissä on aiemmin ulkoiltu vähän, mutta tilanne on parantunut annetun palautteen jälkeen. Kaksi vastaajaa toivoi enemmän sosiaalisen toiminnan vahvistamista enemmän; ikätovereiden kohtaamista ja mahdollisuutta osallistua myös vammattomien lasten toimintoihin.

5.1.5 Vertti-toiminnan ohjaajat

Kysyttäessä huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnan ohjaajista saatiin korkeita arvosanoja (kuvio 10). Tyytyväisimpiä vastaajat olivat ohjaajien tapaan kohdella lapsia kunnioittavasti ja arvostaen (4,27). Hyvää palautetta sai myös ohjaajien ammattitaito (4,25) ja esimerkillinen käyttäytyminen (4,22). Heikoimmaksi arvioitiin se, rohkaisevatko ohjaajat lapsia toimimaan yhdessä (4,00).

Kuvio 10. Huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnan ohjaajista (vastausten samaa keskiarvo, kun 1=erimieltä, 5=samaa mieltä)

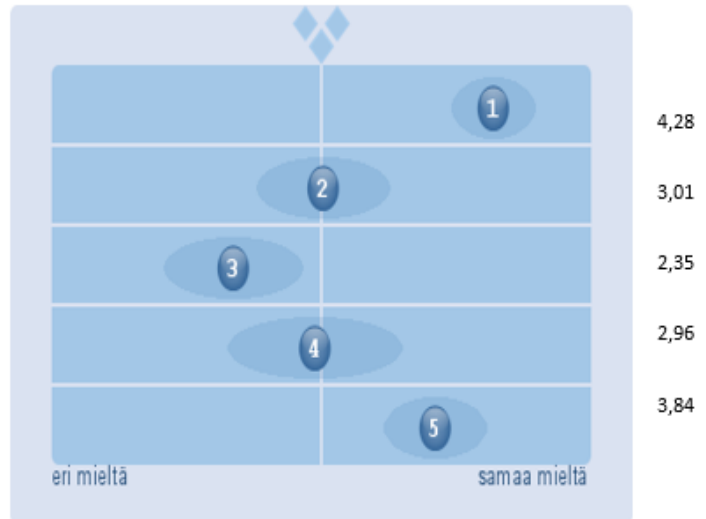
Avoimessa kysymyksessä ”Palautetta Vertti-ohjaajista” 19 vastaajasta kolme vastasi, ettei osaa sanoa. Myös viisi muuta vastaajaa koki, ettei pysty arvioimaan ohjaajia, koska näkevät ja tuntevat heitä todella vähän; kontakti on ollut liian vähäinen arviointiin, eikä lapsi osaa puhua. Yksi näistä vastaajista kirjoitti, ettei ole koskaan tavannut Vertti-ohjaajia.

Suuri osa (n=9) ohjaajista annetusta palautteesta oli positiivista. Kiitosta sai ohjaajien positiivinen asenne, ammattitaito, avoimuus, ystävällisyys ja motivaatio. Kritiikkiä annettiin siitä, ettei Vertissä ole mahdollisuutta ikätovereidensä kanssa puuhasteluun tai ”normaalien lasten” kanssa toimimiselle. Erään vastaajan mielestä ohjaajat rohkaisevat kyllä ryhmän sisäiseen sosiaaliseen toimintaan, mutta kontaktit muihin lapsiin jäävät vähäiseksi.

5.1.6 Vertti-toiminnan suunnittelu

Toiminnan suunnittelusta esitettyihin väittämiin saatiin monenlaisia tuloksia (kuvio 11). Vertti-ryhmän toiminta arvioitiin suunnitelmalliseksi (4,28) ja toiminnan sisältöihin oltiin aika tyytyväisiä (3,84). Kysymykseen siitä, onko lapsi saanut olla riittävästi mukana toiminnan suunnittelussa, annettiin paljon ”en osaa sanoa”-vastauksia (n=10). Vastausten saama keskiarvo (3,01) jäi lähes yhtä alhaiseksi, kuin kysyttäessä siitä, onko huoltaja tietoinen lapsen Vertti-ryhmän toimintasuunnitelman sisällöistä (2,96). Heikoimman arvion (2,96) sai kysymys siitä, onko huoltaja saanut mahdollisuuden osallistua Vertti-ryhmän toiminnan suunnitteluun.

1. Lapseni Vertti-ryhmän toiminta on suunnitelmallista (n=28, eos=6)
2. Lapseni on saanut olla riittävästi mukana suunnittelemassa Vertti-ryhmän toimintaa (n=28, eos=10)
3. Olen saanut mahdollisuuden osallistua lapseni Vertti-ryhmän toiminnan suunnitteluun (n=27, eos=2)
4. Olen tietoinen lapseni Vertti-ryhmän toimintasuunnitelman sisällöistä (n=30, eos=1)
5. Olen tyytyväinen lapseni Vertti-ryhmän toiminnan sisältöihin (n=29, eos=5)

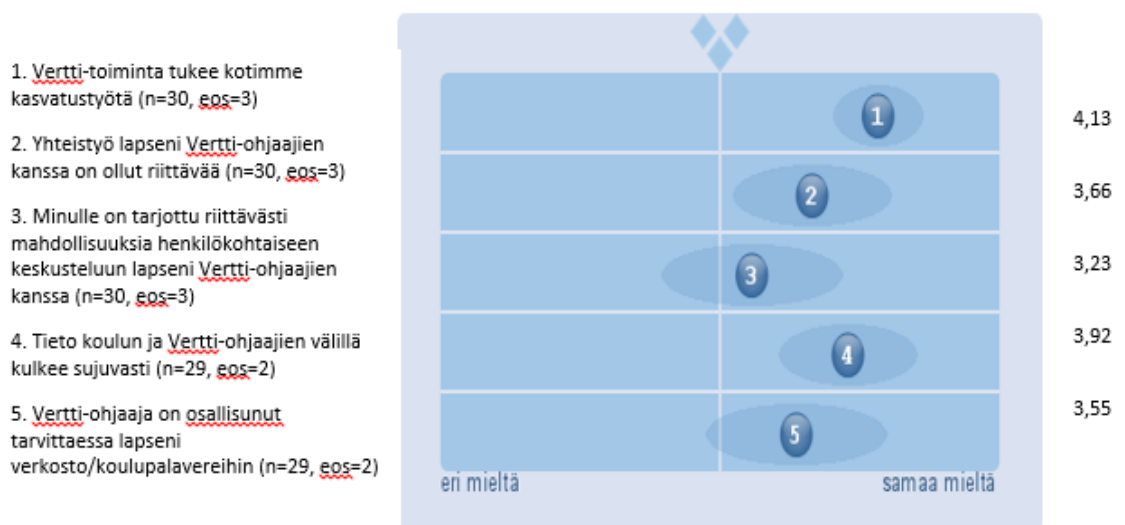
Kuvio 11. Huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnan suunnittelusta (keksiarvot, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä)

Pyydettyessä vapaata palautetta Vertti-toiminnan suunnittelusta saatiin 19 vastausta, joista kolme vastasi ”En osaa sanoa”. Suuri osa vastaajista (n=6) kertoi, ettei ole saanut kovinkaan paljon tietoa päivittäisestä toiminnasta tai suunnitelmista. Osa (n=4) taas oli sitä mieltä, että tietoa on tullut riittävästi, osa (n=3) toivoisi saavansa lisää tietoa esimerkiksi kuukausikalenterin tai päiväsuunnitelman muodossa. Vastaajista kolme oli sitä mieltä, ettei näe tarpeellisuutta olla mukana suunnittelussa tai tietää siitä enempää. Kaksi vastaajaa toivoi suunnittelun olevan yksilöllisempää ja lähtevän enemmän lasten tarpeista.

5.1.7 Vertti-toiminnan ja kodin välinen yhteistyö

Kotien kanssa tehtävää yhteistyötä kartoitettaessa (kuvio 12) parhaan tuloksen sai kysymys siitä, tukeeko Vertti-toiminta kodin kasvatustyötä (4,13). Myös

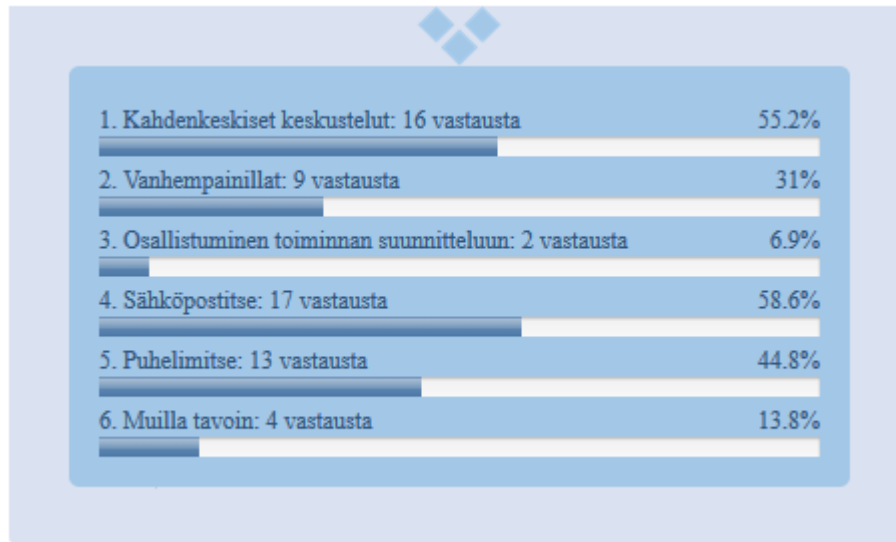
tiedonkulku koulun ja Vertin välillä arvioitiin sujuvaksi (3,92) ja Vertti-ohjaajien kanssa tehty yhteistyö suhteellisen riittäväksi (3,66). Vertti-ohjaajien osallistuminen tarvittaessa lapsen palavereihin oli ollut vaihtelevaa (3,55) ja heikoimman arvosanan sai mahdollisuudet henkilökohtaiseen keskusteluun Vertti-ohjaajien kanssa (3,23). Kahdessa viimeksi mainitussa kysymyksessä osa vastaajista oli antanut jopa arvon alle 2,5.

Kuvio 12. Vertti-lasten huoltajien käsityksiä kotien kanssa tehtävästä yhteistyöstä (keskiarvot, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä)

Huoltajilta tiedusteltiin monivalintakysymyksellä, miten he mieluiten tekisivät yhteistyötä Vertti-toiminnan järjestäjien kanssa (kuvio 13). Eniten kannatusta sai sähköposti (58.6 %). Toiseksi eniten toivottiin mahdollisuutta kahdenkeskisiin keskusteluihin (55.2 %) ja kolmanneksi eniten puheluita (44.8 %). Vanhempainiltoja toivoi 31 % vastaajista. Heikoimman kannatuksen sai

halukkuus osallistua toiminnan suunnitteluun (6.9 %). Muita tapoja kannatti 13,8 % vastaajista.

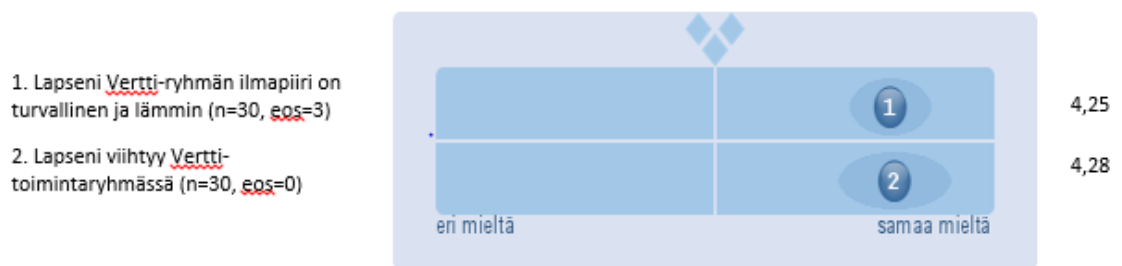

Kuvio 13. Huoltajien mielipide siitä, kuinka he mieluiten tekisivät yhteistyötä Vertti-toiminnan järjestäjien kanssa (n=30)

Avoimeen kysymykseen palautetta yhteistyöstä kotien kanssa vastasi 15 vastaajaa, joista yksi vastasi "En osaa sanoa". Kolmasosa (n=5) vastaajista arvioi yhteistyön olleen "ohutta" tai ettei sitä ole ollut juuri lainkaan. Kolme vastaajaa mainitsi reissuvihon hyvänä yhteydenpitovälineenä. Kaksi vastaajaa toivoi Vertti-ohjaajilta vanhempainiltaa/osallistumista koulun vanhempainiltaan. Yksi vastaaja kertoi Vertti-ohjaajan osallistuneen HOJKS-palaveriin.

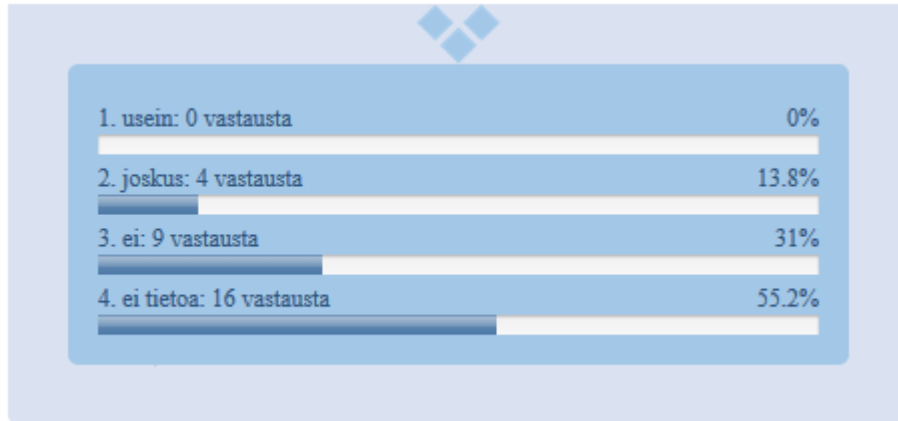
5.1.8 Vertti-ryhmän ilmapiiri

Kyselyssä kartoitettiin huoltajien käsityksiä ryhmän ilmapiiristä ja lapsen viihtymisestä toimintaryhmässä. Kuviosta 14 voi nähdä tulokset, jotka molempien kysymysten kohdalla saivat hyvän keskiarvon (4,25 ja 4,28).

Kuvio 14. Huoltajien käsityksiä Vertti-ryhmän ilmapiiristä ja lapsen viihtymisestä toimintaryhmässä (keskiarvo, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä)

Tiedusteltaessa ”Onko lastanne kiusattu Vertti-toiminnassa?” (kuvio 15) yli puolet vastaajista (55,2 %) kertoi, ettei heillä ole asiasta tietoa. Lähes kolmasosa (31 %) vastasi ei ja osa (13,8 %) vastasi joskus. Kukaan vastaajista ei kokenut, että lasta olisi kiusattu usein.

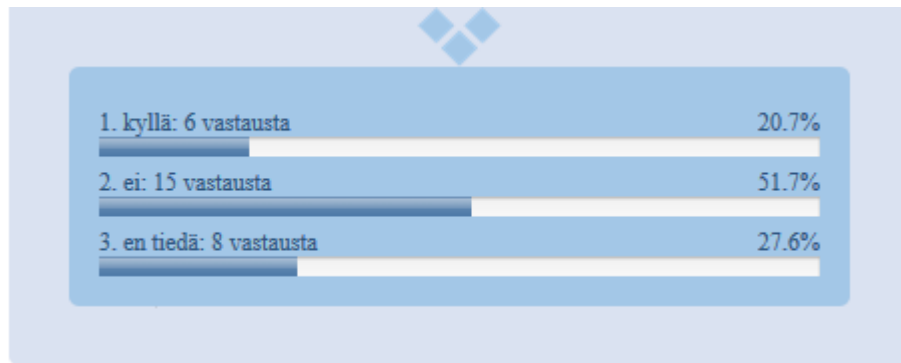

Kuvio 15. Huoltajien (n=29) käsityksiä siitä, onko lasta kiusattu Vertti-toiminnassa.

Ryhmän ilmapiiristä palautetta avoimessa kysymyksessä antaneista kahdeksasta vastaajasta puolet (n=4) piti ilmapiiriä positiivisena. Heistä kaksi mainitsi, että eteen tulleet hankalat tilanteet on hoidettu ohjaajien toimesta hyvin. Haasteita arvioitiin syntyvän ryhmässä olevien lasten eri-ikäisyydestä (n=1) ja yksi vastaaja kertoi muiden lasten välillä olevan riitoja.

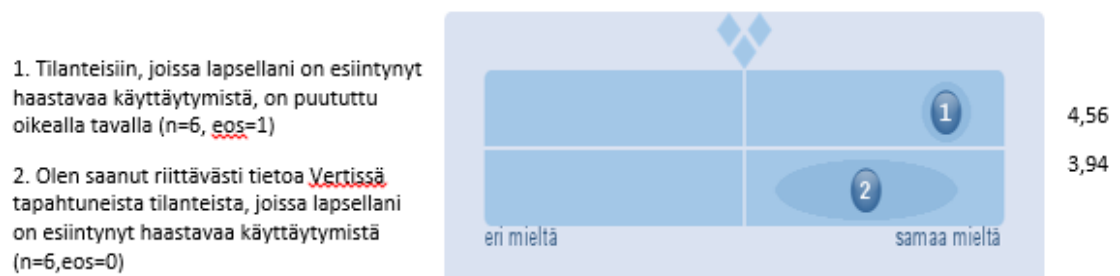
5.1.9 Huoltajien käsityksiä tilanteista, joissa lapsella on esiintynyt Vertissä haastavaa käyttäytymistä

Huoltajilta tiedusteltiin käsityksiä lapsella Vertti-toiminnassa esiintyneestä haastavasta käyttäytymisestä (kuvio 16). Haastava käyttäytyminen oli määriteltä olevan huutamista, riehumista ja itsensä, toisten tai ympäristön vahingoittamista tms. Vastanneista yli puolet (51,7 %) oli vastannut kysymykseen "ei". Toiseksi eniten annettiin "en tiedä"-vastauksia (27,6 %) ja noin viidesosa kertoi lapsellaan esiintyneen haastavaa käyttäytymistä (20,7 %).

Kuvio 16. Huoltajien käsityksiä siitä, onko lapsella esiintynyt Vertti-toiminnassa haastavaa käyttäytymistä (n=29)

Huoltajien käsityksiä toiminnasta tilanteissa, joissa lapsella on esiintynyt haastavaa käyttäytymistä, tiedusteltiin vain niiltä, jotka olivat vastanneet edelliseen kysymykseen ”Kyllä”. Vastaajista (n=6) yksi ei osannut sanoa, onko tilanteisiin puututtu oikealla tavalla. Muut (n=5) antoivat tästä todella hyvän tuloksen (4,56). Heikomman tuloksen (3,94) sai sen sijaan kysymys siitä, kokeeko huoltaja saaneensa näistä tilanteista riittävästi tietoa ja näissä vastauksissa voi myös havaita runsaasti hajontaa.

Kuvio 17. Huoltajien käsityksiä tilanteissa, joissa lapsella on esiintynyt Vertissä haastavaa käyttäytymistä (keskiarvo, kun 1=eri mieltä, 5=samaa mieltä)

Avoimessa kysymyksessä palautetta tilanteista, joissa lapsellani on esiintynyt haastavaa käyttäytymistä, antoi neljä vastaajaa. Heistä kolme kertoi, että tilanteet on hoidettu hyvin. Yksi vastaaja arvioi, että välillä on toimittu oikein ja välillä ei. Kaksi vastaajista mainitsee vastauksessaan tietävänsä lapsensa käyttäytymisen olevan välillä haastavaa.

5.1.10 Yleinen tyytyväisyys Vertti-toimintaa kohtaan

Yleistyytyväisyyttä Vertti-toimintaa kohtaan tiedusteltiin kysymyksellä ”Miten tyytyväinen olet saamaasi Vertti-palveluun?”. Vastaus pyydettiin kouluarvosana-asteikolla 4-10 niin, että 4 on hyvin tyytymätön ja 10 hyvin tyytyväinen. Vertti-toiminnan saamaksi yleisarvosanaksi tuli näin ollen 8,52 (kuvio 18).

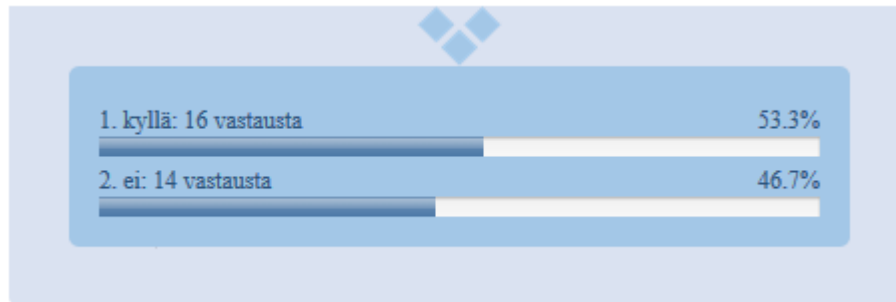

Kuvio 18. Huoltajien Vertti-toiminnalle antama yleisarvosana (n=30)

5.1.11 Loma-ajan Vertti-toiminta

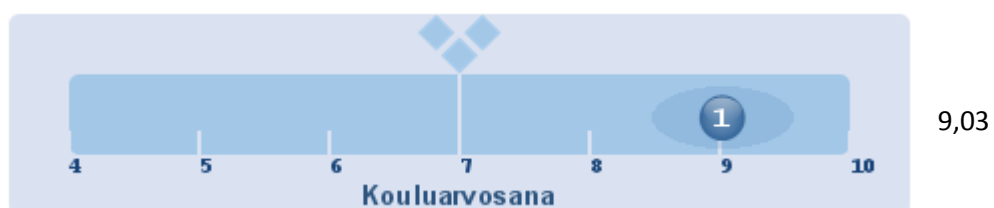
Kyselyssä tiedusteltiin myös lasten osallistumisesta loma-ajan Vertti-toimintaan ja huoltajien käsityksiä toiminnan laadusta. Hieman yli puolet vastaajista (53,3 %) kertoi lapsensa osallistuneen loma-ajan Vertti-toimintaan kuluneen

lukuvuoden aikana (kuvio 19), kun taas toimintaan osallistumattomia oli 46,7 % vastaajista.

Kuvio 19. Loma-ajan Vertti-toimintaan osallistuneet lapset (n=30)

Loma-ajan toiminnasta tiedusteltiin vanhempien yleistä tyytyväisyyttä toimintaan kouluarvosanalla niin, että 4 on hyvin tyytymätön ja 10 hyvin tyytyväinen. Loma-ajan toiminta sai yleistyytyväisyydestä keskiarvoksi 9,03 (kuvio 20).

Kuvio 20. Huoltajien yleinen tyytyväisyys loma-ajan Vertti-toimintaan (n=16)

Avoimeen kysymykseen palautetta loma-ajan Vertti-toiminnasta antoi 12 vastaajaa, joista yksi vastasi ”en osaa sanoa”. Puolet (n=6) arvioi toimintaa positiiv-

visessa sävyssä. Hyvinä asioina mainittiin toiminnan rentous, mukava ohjelma ja koulujen tilojen monipuolinen käyttö. Vastaajista kaksi mainitsi hyvänä asiana, että Vertti-toimintaa on yleensäkin saatavilla myös loma-aikoina. Lisäksi positiivisena mainittiin se, että viikko-ohjelmasta on tiedotettu sähköpostin kautta. Yksi vastaaja toivoi saavansa lisää tietoa päivän kulusta. Sekä hoitopaikan että ohjaajien vaihtuvuus mainittiin toiminnan heikkoutena (n=2). Lisäksi mainittiin se, että ohjaajien koettiin olevan lapsille vieraita ja kokemattomia ja epäpäteviä hoitamaan erityislapsia.

5.2 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisten tavoitteiden toteutuminen Vertti-toiminnassa

Kyselyn tavoitteena oli selvittää huoltajien käsityksiä Vertti-toiminnasta luvulla vuonna 2014-2015. Koska perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä kerhotoiminnan laatukriteereissä (2012) esitetään pohdittavaksi, miten perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet ohjaavat toiminnan suunnittelua ja toteuttamista, keskityn seuraavaksi tutkimuskysymykseen 2. ”Miten Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa 2011 kuvatut yleiset tavoitteet ovat toteutuneet Vertti-toiminnassa?”

Yleisten tavoitteiden neljä pääkategoriaa on esitelty lyhyesti kappaleessa 2.2.2 ”Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet”. Jako ei ole luonnollisestikaan tarkka ja yksioikoinen, vaan useat käsittelemäni kysymykset ja johtopäätökset liittyvät moniin eri alueisiin. Raportoinnin ja luettavuuden kannalta olen kuitenkin jaotellut johtopäätökset näihin osa-alueisiin. Lisäksi poh-

din tuloksia Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmassa lukuvuodelle 2014-2015 asetettujen painopistealueiden perusteella, jotka on esitelty kappaleessa 2.2.3. Esittäessäni arvoja ja keskiarvoja asteikko on 1-5 niin, että 1 on "eri mieltä" ja 5 "samaa mieltä" ellei muuta asteikkoa mainita.

5.2.1 Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen

Kyselyyn vastanneiden huoltajien lapsista 67.7 % osallistui toimintaan 4-5 päivänä viikossa, ja kun Vertti-toiminta-aika on noin klo 12-17, tulee useiden lasten kohdalla viikoittaisesta toiminta-ajasta suuri. Mielestäni tästä voidaankin päätellä, että Vertti-toiminta on merkittävä osa siihen osallistuvien lasten arkipäivää, ja sillä on merkitystä myös lasten kokonaishyvinvoinnin kannalta.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan yleisissä tavoitteissa kohdassa "Hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen" kuvailaan toimintaympäristölle asetettuja vaatimuksia. Sen mukaan kasvuympäristön ja ilmapiirin tulee olla kiireetön ja turvallinen. Myös yleinen viihtyvyys on tärkeää. Ohjaajien myönteisellä suhtautumisella ja läsnäololla on kokonaisvaltaisesti tärkeä merkitys lasten hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen kannalta. Lapsen on tärkeä kokea olevansa hyväksytty ja arvostettu sekä tuntea kuuluvansa ryhmään. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 9.)

Ensimmäisenä kyselyssä esille tulleista tuloksista silmiin pistää vastaajien tyytyväisyys toimintaan. Yleistyytyväisyys saa arvosanan 8,52 (kouluarvosana asteikko 4-10), mitä voidaan mielestäni pitää hyvänä tuloksena. Ryhmän ilmapiiriä koskevat väittämät saavat niin ikään hyvät tulokset: Lapseni Vertti-ryhmän ilmapiiri on turvallinen ja lämmin saa arvon 4.25 ja Lapseni viihtyy Vertti-toiminnassa arvon 4.28. Huoltajien käsityksen mukaan kiusaamista tapahtui harvoin, eikä yksikään vastaajista kokenut lastaan kiusatun usein, mitä voidaan mielestäni pitää positiivisena tuloksena ryhmän ilmapiirin kannalta. Myös positiivinen palaute, jota esimerkiksi taksikuljettajat saavat toiminnastaan ja lasten kohtelusta luo positiivista ilmapiiriä koko toiminnan ylle.

Ohjaajan vastuulla on myös ohjata lapsia tunnistamaan erilaisia tunteita ja säätelemään omaa toimintaansa (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 9). Vertti-ryhmissä lapsilla saattaa esiintyä myös haastavaa käyttäytymistä, ja ohjaajan toiminta näissä tilanteissa on merkityksellistä. Siksi huoltajille esitettiin kysymyksiä myös kokemuksista ohjaajan toiminnasta näissä tilanteissa. Kysymyksessä haastava käyttäytyminen rajattiin tarkoittamaan huutamista, riehumista, itsensä, toisten tai ympäristön vahingoittamista tms. Autismisäätiön mukaan (N.d.) haastava käyttäytyminen haastaa joko henkilön itsensä tai ympäristön ja aiheuttaa aina haittaa. Haastava käyttäytyminen ei koskaan ole tahallista tai henkilön oma valinta, vaan sen taustalla on erilaisia tekijöitä, kuten kommunikaatiovaikeuksia tai aistitoimintojen erityisyyksiä, jotka vaikeuttavat henkilön toimintaa ja pärjäämistä. (Haastava käyttäytyminen – miten sitä voi vähentää?, N.d.) Tilanteet, joissa lapsella esiintyy haastavaa käyttäytymistä, ovat varmasti vaikeita niin lapsen, ohjaajan kuin kodinkin kannalta ja toiminta näissä tilanteissa voi joko lujittaa tai horjuttaa luottamusta eri toimijoiden välillä. Tuloksista voidaan kuitenkin nähdä, että

huoltajien käsityksen mukaan tilanteisiin, joissa lapsellani on esiintynyt haastavaa käyttäytymistä, on puututtu oikealla tavalla (arvo 4,56). Heikomman tuloksen (3,94) saa sen sijaan väite ”Olen saanut riittävästi tietoa Vertissä tapahtuneista tilanteista, joissa lapsellani on esiintynyt haastavaa käyttäytymistä”, ja näissä vastauksissa on enemmän myös hajontaa.

Psyykkisen toimintaympäristön ja ilmapiirin lisäksi toiminnan järjestämiseen vaikuttaa olennaisesti fyysinen toimintaympäristö. Jyväskylän kaupungin Vertti-ryhmissä toiminta järjestetään koulujen tiloissa toiminnan siirryttyä vammaispalveluiden alaisuudesta perusopetukselle vuoden 2013 alussa (Rajalain 2015). Tämä vastaakin Iivosen (2009, 105) tekemässä selvityksessä antamia suosituksia toiminnan siirtämisestä koulutoiminnan yhteyteen ja koulujen tiloihin. Tiloille on asetettu vaatimuksena, että niiden tulee olla turvallisia ja tukea toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tiloja valittaessa tulisi huomioida toiminnan luonne ja tarkoitus, toiminnan monipuolisuus sekä mahdollisuus lepoon ja rauhoittumiseen. Välineiden ja tilojen tulee soveltua tukea tarvitseville lapsille, ja huomioitavaa on tilojen koko, muunneltavuus, esteettömyys ja kulkureittien toimivuus. (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 4.)

Vastauksista huomaa huoltajien olevan pääasiallisesti tyytyväisiä tilojen turvallisuuteen, ulkotilojen turvallisuus sai hieman sisätiloja heikomman tuloksen. Tilojen soveltuvuus toimintaan sai tuloksista heikoimman, ja jotkut vastaajista olivat jopa sitä mieltä, että tilat eivät ole toimintaan soveliaat. Tilojen toimivuus vaikuttaa olennaisesti päivittäisten toimintojen sujuvuuteen. Myös päivittäisten toimintojen saamat arvot ovat hyviä, kuuden kysymyksen keskiarvo on 4,03. Päivittäisiä toimintoja arvioitaessa vastaajat antavat levon

mahdollisuudelle arvon 4,08, päivittäisistä toiminnoista avoimella kysymyksellä kysyttäessä kolme vastaajaa mainitsee, että levolle ei ole hyvät mahdollisuudet. Myös muissa kysymyksissä tulee esille, että olosuhteet levolle ei ole parhaat mahdolliset ja tähän mainitaan vaikuttavan tilat ja niiden pienuus ja ahtaus.

Säännöllisen ulkoilun sisällyttäminen osaksi kaikkien lasten päivää on kirjattu yhdeksi Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman (2014-2015, 12) painopistealueista ja voisikin ajatella, että ulkotiloista olisi muokattavissa mahdollisimman esteettömät ja toimivat myös erityislasten osalta. Ulkotiloissa Vertti-lapset myös useammin ovat tekemisissä muiden lapsiryhmien kanssa, joten tähän tulisi mielestäni kiinnittää huomiota. Toimintaympäristöstä kysyttäessä kaksi vastaajaa mainitsee piha-alueen aitaamattomuuden vaikeuttavan lapsen ulkoilua ja uusia kouluja rakennettaessa on viimeaikoina päädytty piha-alueen aidattomuuteen. Onkin hyvä miettiä, lisääkö esimerkiksi koulupihan aidattomuus esteettömyyttä erityislapsen kohdalla, vai tuoko se vain uusia esteitä lapsen toimia luontevasti muun lapsiryhmän kanssa: moni lapsi tarvitsee aidattomuuden vuoksi lisää valvontaa ja aikuisen jatkuvaa lähellä oloa, mikä voi toimia lasta leimaavana ja vaikeuttaa hänen integroitumistaan ja toimintaansa mahdollisimman itsenäisesti.

Koska tilat ja niihin vaikuttaminen ovat suuria hallinnollisia kysymyksiä, en ota niihin kantaa tämän enempää. Useasti sisätiloihin on vaikea puuttua ja vanhoissa koulurakennuksissa tiloiksi on huolittava ne, mitkä sattuvat vapaana olemaan. Tyydyn vain toteamaan Iivosen (2009, 105) ehdotuksen mu-

kaisesti, että kaikki aamu- ja iltapäivätoiminta tulisi huomioida mahdollisimman hyvin uusien koulujen rakentamisessa ja koulujen remonteissa. Myöskään kuljetusjärjestelyissä esiintyneisiin epäkohtiin, kuten matkaan kuluvaan aikaan, en ota kantaa, vaan niihin asioihin saavat kiinnittää tarkempaa huomiota hallinosta vastaavat henkilöt.

5.2.2 Kodin ja koulun kasvatustyön tukeminen

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävänä on tukea kodin kasvatustyötä. Tämä edellyttää saumatonta yhteistyötä, yhteisiä päämääriä ja toimivaa tiedonsiirtoa, mille pohjana toimii avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus. Huoltajien aktiivista roolia tulee edistää ja koteja kannustaa osallistumaan yhteistyöhön. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 8.)

Sekä vastauksista itsestään että tutkimuksen ulkopuolella saamastani palautteesta voi päätellä, että osa vastaajista kokee tietävänsä hyvin vähän Vertti-toiminnasta. Myös Vertti-toiminnan ohjaajat toivat esille selvitystä tehtäessä, että ovat epävarmoja huoltajien kyvystä arvioida toimintaa, koska nämä tietävät siitä hyvin vähän. Kuten sanottu, tämä voi heikentää tulosten luotettavuutta, mutta on mielestäni myös otettava huomioon yhtenä osana selvityksessä esiin nousseista tuloksia. Yhteistyöstä kodin kanssa heikoimmat tulokset saa kysymys siitä, onko huoltajille tarjottu mahdollisuuksia henkilökohtaiseen keskusteluun Vertti-ohjaajien kanssa ja kysymys Vertti-ohjaajan osallistumisesta tarvittaessa lapsen palavereihin. Useat vastaajat arvioivat yhteistyön olleen ”ohutta” tai ettei sitä ole ollut juuri lainkaan.

Iivonen (2009, 58-59) tulee selvityksessään johtopäätökseen, että yhteistyö kodin ja koulun kanssa korostuu erityistä tukea tarvitsevan lapsen aamu- ja iltapäivätoiminnassa ja riittävät tiedot lapsen erityisen tuen tarpeista takaa suunnitelmallisen ja laadukkaan toiminnan. Selvityksessä kerrotaan niin vammaisjärjestöjen kuin aamu- ja iltapäivätoiminnan koordinaattoreidenkin tuoneen esille kodin ja ohjaajien yhteydenpidon säännöllisyyden merkitystä, etenkin sellaisten lasten kohdalla, joilla on vaikeuksia kommunikaatiossa. Tästä syystä vanhempien asiantuntijuutta oman lapsensa kohdalla tulisi korostaa. Huoltajille tehdyssä kyselyssä monivalinta- ja avoimissa kysymyksissä tuotiin esille toiveita vanhempainillasta tai Vertti-ohjaajien mukanaolosta koulun vanhempainillassa ainakin osan aikaa. Myös kahdenkeskisiä keskusteluita ja Vertti-ohjaajien osallistumista verkostopalavereihin toivottiin lisää.

Kotien lisäksi yhteistyötä tulee tehdä koulun henkilöstön ja oppilashuollon kanssa (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 8.) ja Jyväskylän kaupungin aamu- ja iltapäivähoidon toimintasuunnitelmassa 2014-2015 Vertti-toiminnan yhtenä tavoitteena olikin vakiinnuttaa toiminta kiinteäksi osaksi koulujen toimintakulttuuria (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 5, 12). Kysyttäessä huoltajilta koulun ja Vertti-ohjaajien välisestä tiedon kulusta se arvioitiin toimivan hyvin. Positiivinen vaikutus tähän on varmasti Vertti-toiminnan sijoittumisella fyysisesti koulun tiloihin. On kuitenkin aiheellista ottaa huomioon, että koska huoltajilla on toiminnasta muutenkin heikot tiedot, on koulun ja Vertin välisen yhteistyön arvioiminen heille varmasti vaikeaa.

Huoltajalla on aina ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja ohjaajien työtä ohjaa kasvatuskumppanuuden periaate; ammattikasvattajat sitoutuvat toimimaan yhdessä huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 5). Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien kelpoisuudesta määrätään valtioneuvoston antamassa asetuksessa. Jyväskylän aamu- ja iltapäivätoiminnassa vastaavana ohjaajana toimii henkilö, joka täyttää nämä asetukset, toisin sanoen jolla on lastenkasvatukseen liittyvä koulutus tai kunnan muuten hyväksyvä soveltuvuus. Vastuuohjaajalla on päävastuu toiminnan toteutuksesta. Toiminnassa avustavalta henkilöltä vaaditaan taitoa ja soveltuvuutta tehtävään, ja pääsääntöisesti Jyväskylän perusopetuspalveluiden toimipaikoissa ohjaajina toimivatkin koulunkäynnin ohjaajat. (Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015, 10.)

Vastauksissa ohjaajat saavat huoltajilta paljon positiivista palautetta esimerkiksi positiivisesta asenteesta, ammattitaidosta, avoimesta ja ystävällisestä työotteesta ja motivaatiosta. Toisaalta vapaapalautetta antaneista 19 vastaajasta kolme vastasi ”en osaa sanoa” ja viisi kertoo, ettei pysty arvioimaan ohjaajia, koska eivät juurikaan tunne heitä. Yksi vastaaja mainitsee, ettei koskaan ole tavannut lapsensa Vertti-ryhmän ohjaajia. Tämä tukee aiemmin esitettyä päätelmää siitä, että yhteistyö kodin ja Vertti-toiminnan välillä on ainakin joissakin toimintapaikoissa heikkoa.

5.2.3 Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalinen vahvistaminen

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja sosiaalisuutta vahvistetaan ottamalla huomioon yksilöllisesti lapsen kehitystaso ja sen mukaiset tuen ja ohjauksen tarpeet ja ikätasonsa mukaiset mahdollisuudet osallistumiseen. Tukea tarvitsevien lasten osalta perusteissa mainitaan lapsen iän, kehitysvaiheen ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen työskentelytapoja ja toimintaympäristöä suunniteltaessa niin, että se tukee lapsen itsetunnon ja omatoimisuuden kehitystä, sosiaalista kasvua ja itsenäisyyttä. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 10-14) Kyselyssä tulikin esille, että huoltajien mielestä toiminnan suunnittelu voisi olla aiempaa yksilöllisempää ja ottaa paremmin huomioon lapsen kiinnostuksen kohteet.

Sosiaalisen toiminnan vahvistamisesta mainitaan huoltajien vastauksissa muutamassa kohdassa. Ohjaajia kritisoidaan siitä, että normaalien lasten ja ikätovereiden kanssa toimimiseen ohjataan liian vähän. Myös päivittäisiä toimintoja arvioitaessa ohjaamista vammattomien lasten kanssa toimimiseen toivotaan lisää ja ohjaajien toimintaa arvioitaessa heikoimman arvon 4.00 saa kysymys ”Lapseni Vertti-ryhmän ohjaajat rohkaisevat ja ohjaavat lapsia toimimaan yhdessä”.

Vertti-toimintaan osallistuvien lasten ikäryhmiä käsittelevässä kohdassa tulee ilmi, että toiminnassa on mukana hyvin monen ikäisiä lapsia, jotka kuitenkin sijoittuvat samaan Vertti-ryhmään iästä riippumatta. Myös Iivosen (2009, 59) selvityksessä todetaan, että 3.-9.-luokkalaisten erityisoppilaiden toiminta tulisi

järjestää omaikäisten kanssa, jos mahdollista, tai ainakin integroida omaikäisten oppilaiden kerhotoimintaan. Iivonen puhuu pääosin integraatioryhmistä, mutta vaikka Vertti-toiminta järjestetäänkin usein omissa pienryhmissä, ei ikäkauden huomioimista voida ohittaa.

Osallisuus käsitetään usein ihmisen tunteena ja kokemuksena siitä, että on jonkin yhteisön arvostettu ja tasavertainen jäsen ja kokee voivansa vaikuttaa tämän yhteisön asioissa (Osallisuus 2015). Lapselle osallisuuden kokemus ja omien asioiden käsittelyssä mukana olo on tärkeää kasvun, kehityksen ja identiteetin kehittymisen kannalta (Lapsen osallisuus 2015). Vammaisten henkilöiden oikeus osallisuuteen on myös yksi Valtioneuvoston Vammaispoliittisen selonteon keskeisistä periaatteista. Jotta osallisuutta pystyttäisiin tukemaan mahdollisimman hyvin, tulee pystyä ottamaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeet sekä tunnistaa, ennakoida ja poistaa osallisuutta rajoittavia esteitä. (Oikeudenmukaisuuden edistäminen 2015.) Jotta nämä tarpeet ja esteet voitaisiin mahdollisimman hyvin tunnistaa, on tärkeä tehdä yhteistyötä kaikkien lapsen lähihenkilöiden kesken. Tuloksia tästä yhteistyöstä raportoidaan tarkemmin kohdassa 7.2 ”Kodin ja koulun yhteistyön tukeminen”.

Vanhemmat kokivat tietävänsä vähän Vertti-toiminnan suunnitelmista ja tutkimuksen heikoimman tuloksen sai huoltajien kokema mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun. Toisaalta huoltajat toivat esille, etteivät he välttämättä haluakaan olla osallisena suunnitelmien teossa, mutta tietoa suunnitelmista ja toiminnasta toivottiin kautta linjan lisää. Suora kommunikointi kodin ja Vertin välillä on välttämätöntä vanhempien osallisuuden kannalta, jotta he saavat tietää lapsen päivien kulusta ja tapahtumista Vertissä ja voivat ker-

toa kodin näkökulmia asioihin. Yhteistyö kodin kanssa ja tiedon kulkeutuminen lisäävät varmasti myös lapsen osallisuutta Vertti-toimintaan, kun hänen tarpeensa, esteensä, kykynsä ja mielenkiinnon kohteensa voidaan huomioida paremmin. Myös kommunikaatiovaikeuksien vuoksi lähi-ihmiset saattavat olla lapsen ainut ”ääni”.

5.2.4 Eettisen kasvun tukeminen

Eettistä kasvua tukee aamu- ja iltapäivätoiminnassa esimerkiksi yhteisöllinen vastuun, luottamuksen ja huolenpidon ilmapiiri. Lapset tarvitsevat eettisessä ajattelussaan ja vuorovaikutustaidoissaan aikuisten ohjausta, kuten eri tilanteisiin liittyviä keskusteluja tai taiteen, liikunnan ja leikin tarjoamia keinoja. Tärkeää on erityisesti aikuisten antama malli vuorovaikutustilanteissa ja arki-toiminnassa kohdattavat eettiset kysymykset. (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 9-10.) Ohjaajien toiminnasta kysyttiin kysymyksillä ”Lapseni Vertti-ryhmän ohjaajat arvostavat ja kohtelevat lastani kunnioitavasti” ja ”Lapseni Vertti-ryhmän ohjaajien käytös on hyvänä esimerkkinä lapsille”, joista molemmat saivat hyvät arvot (4.27 ja 4.22). Tästäkin tosin moni kertoi arvioinnin olevan hankalaa vähäisten tietojen vuoksi.

5.3 Kehittämisehdotukset

Selvityksen alussa toteuttamani kyselyn vastauksissa tuli useammassa kohdassa esille, että osa vastaajista koki tietävänsä toiminnasta hyvin vähän. Tämä voi toki heikentää vastausten ja tulosten luotettavuutta, mutta itse keskeyttäisin pohtimaan asiaa toisesta näkökulmasta. Syitä vähäisiin tietoihin on

monia. Usein lapset kulkevat Vertistä taksikuljetuksella, joten vanhemmat näkevät toimintaa hyvin vähän, jos koskaan ja lasten kommunikaatiovaikeuksien vuoksi koteihin saattaa kantautua heikosti tietoa heidän kauttaan. Kyse-lystä ilmeni kuitenkin vanhempien tunne siitä, että ohjaajien puolesta tietoa tulee heikosti. Selvityksen yhtenä olennaisimpana tuloksena näkisinkin sen, että **yhteistyö Vertin ja kodin välillä** arvioidaan ohueksi ja tähän toivotaan parannusta.

Huoltajat esittivät toiveita kahdenkeskeisistä keskusteluista ja vanhempainil-loista sekä toivoivat parempaa tiedotusta toiminnan sisällöistä. Ajattelisin-kin, että niin vanhempien kuin lastenkin osallisuus Vertti-toiminnassa edellyttää nimenomaan tiedon kulkemista puolin ja toisin ja molemminpuolista kiinnos-tusta toisia tahoja kohtaan. Vaikka toiminnan suunnitteluun osallistumista huoltajat eivät sinällään katsoisikaan tarpeelliseksi, varmasti yhteistyön lisää-minen vahvistaa myös osallisuuden kokemusta ja tunnetta siitä, että voi vai-kuttaa. Samoin lapsentuntemus lisääntyisi ja yksilölliset tarpeet olisi parem-min mahdollista huomioida. Toiminnasta tiedottaminen olisi myös tärkeää ja tähän olisi hyvä miettiä toimivia, helposti arjessa käytettäviä keinoja.

Ensimmäisenä kehittämisehdotuksenani onkin kodin ja koulun yhteistyön vahvistaminen sekä yhteydenpidon ja toiminnasta tiedottamisen lisääminen. Toimintaryhmien omat vanhempainillat tai osallistuminen koulun vanhem-painiltoihin olisi yksi tapa lisätä säännöllistä yhteistyötä, kuten myös Vertti-ohjaajien osallistuminen useammin oppilaan palavereihin ja HOJKS:n suun-nitteluun aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta. Lisäksi jatkuvaa yhteydenpitoa ohjaajien ja kodin välillä on painotettava ja arvostettava. Tähän kukin ryhmä

voi sopia huoltajien kanssa parhaaksi katsomansa keinot, esimerkiksi reissuvihko. Myös toiminnasta ja suunnitelmista tiedottaminen voi tapahtua reissuvihon kautta, mutta myös muita keinoja on hyvä miettiä. Olisiko esimerkiksi internet-sivut sopiva kanava viestiä viikko tai kausisuunnitelmista?

Toisena aiheena esille nousee **sosiaalisen toiminnan vahvistaminen** useasta eri näkökulmasta. Toisaalta kysymykseen tulee ikätovereiden seurassa oleminen ja toisaalta Vertti-lasten kontaktit vammattomiin lapsiin. Näihin asioihin toivottiin kiinnitettävän huomiota, ja ajattelisinkin, että niin toiminnan suunnittelussa kuin konkreettisissa toiminnan järjestämisessä koskevissa ratkaisuissa tulisi huomioida sosiaalisen vahvistamisen näkökulma. Lisäksi vaaditaan ohjaajilta panostusta lasten ohjaamiseen ja kannustamiseen. Vertti-ryhmien integraatiota ja yhteistoimintaa Jälkkäri-ryhmien kanssa tulisi lisätä. Ryhmät toimivat ainakin ulkoillessaan usein samassa ympäristössä, joten nämä tilanteet olisi hyvä pystyä käyttämään hyväksi sosiaalisen toiminnan vahvistamiseksi.

Vertti-toimintaan osallistuvien lasten ikää tarkastellessa tulee selvästi esille, että samassa Vertti-ryhmässä on usein hyvin eri-ikäisiä lapsia. Tämä voi tehdä ikätasaisen ja yksilöllisen toiminnan suunnittelun erittäin haastavaksi, mikä mainitaan myös useissa huoltajien vastauksissa. Mielestäni se, että toiminta on siirtynyt keskitetyistä toimipaikoista koulujen yhteyteen, ei saisi poistaa lapsilta/nuorilta mahdollisuutta ikätasoiseen toimintaan. **Toisena kehityshetkenäni** onkin Vertti-toiminnassa mukana olevien nuorten saattaminen ikäistensä kanssa tekemisiin aiempaa enemmän. Toimintaa voitaisiin järjestää esimerkiksi kerholuonteisesti kokoamalla halukkaita nuoria eri koulujen ryh-

mistä yhteen. Lisäksi nuorille voitaisiin järjestää omaa toimintaa myös kalenterivuosi huomioiden, esimerkiksi nuorten omat pikkujoulut tai toimintavuoden päättäjäistapahtuma.

Loma-ajan toiminta sai selvityksessä hyvän arvosanan ja paljon positiivista palautetta. Perheet ovat tyytyväisiä, että tällainen palvelu on tullut mahdolliseksi ja loma-ajan toiminta helpottaa kodeissa tehtäviä järjestelyjä. On kuitenkin hyvä muistaa, että odotukset ja tarpeet palvelua kohtaan saattavat muuttua nopeasti ja laatuodotukset lisääntyä ajan ja kokemusten myötä (Lumijärvi & Jylhäsaari 2000, 53), joten on hyvä reagoida niihin asioihin, joissa ilmenee kehitettävää.

Toisina loma-aikoina palvelu järjestetään omissa ryhmissä tuttujen ohjaajien kanssa, mutta osa toiminta-ajasta järjestetään keskitetysti yhdessä ryhmässä kaikille Jyväskylän kaupungin Verttiläisille. Tämä tarkoittaa, että myös työntekijät ovat kaupungin työntekijöitä ja Vertti-lapsille usein vieraita. Sekä hoitopaikan että ohjaajien vaihtuvuutta kritisoitiinkin joissain vastauksessa. Lisäksi mainittiin se, että ohjaajien koettiin olevan lapsille vieraita ja kokemattomia hoitamaan erityislapsia.

Mielestäni on ehdottoman perusteltua järjestää loma-ajan toimintaa keskitetysti ja työllistää näin kaupungin koulunkäynnin ohjaajia, vaikkakin lapset ja ohjaajat voivat olla tällöin vieraita toisilleen. Toiminnan sujumiseksi avainasemassa on kuitenkin tiedonsiirto lapsen lähi-ihmisiltä myös loma-ajan toimintaan. **Kolmantena kehitysehdotuksenani** onkin vahvistaa tiedonsiirtoa lapsen vakituisen Vertti-ryhmän ja loma-aikojen ohjaajien kesken. Tietoa on tähän asti siirretty lähinnä kirjallisena ja kirjoitetun tiedon määrä ja laatu on

vaihdellut oman kokemukseni mukaan kovasti. Myös Iivosen (2009) selvityksessä vammaisjärjestöille tehdyssä kyselyssä tuodaan esille, että tieto siirtyy parhaiten suullisesti tai kokemustietona (Iivonen 2009, 57). Jokaisessa loma-ajan Vertti-ryhmässä toiminnasta vastaa vastuuhjaajat ja katsoisinkin heidän olevan avainasemassa tiedonsiirron suhteen. Kun vastuuhjaajilla on riittävä tieto lapsesta, he pystyvät suunnittelemaan toimintaa lasten ja kulloisenkin ryhmän kannalta parhaalla tavalla. Lisäksi heidän vastuullaan on jakaa tietoa myös muille ohjaajille tilanteen mukaan. Voisivatko vastuuhjaajat panostaa-kin ennen toiminnan alkamista siihen, että he kiertäisivät lasten vakituisissa ryhmissä tutustumassa lapsiin ja keräämässä heistä tärkeimmät tiedot loma-ajan varalle?

6 Pohdinta

Opinnäytetyöni tavoitteena oli arvioida ja kehittää Jyväskylän kaupungin Vertti-toimintaa laatimalla valtakunnallisesta aamu- ja iltapäivähoitoon osallistuvien lasten huoltajille suunnatusta kyselystä Vertti-toimintaan soveltuva versio, toteuttaa kysely lukuvuoden 2014-2015 aikana toiminnassa mukana olleiden lasten huoltajille, koota vastaukset ja analysoida niitä.

Työn käynnistyminen ja kyselyn muokkaaminen sujuivat hyvin. Tilaajalta tulleet ohjeet siitä, millaisin kriteerein kyselyä lähdetäisiin muokkaamaan, olivat selkeät ja myös keskustelut Vertti-ohjaajien kanssa antoivat käsitystä siitä, mitä erityispiirteitä toimintaan liittyi ”Jälkkäri”-toimintaan verrattuna. Tässä pystyin hyödyntämään hyvin Kuntoutuksen ohjaaja-koulutuksessa korostet-

tua moniammatillista työtettä. Kuntoutuksen ohjaajan näkökulmasta houkuttuksena oli laatia kyselyyn enemmän kysymyksiä kuntoutukseen liittyen. Tällaisia olisivat olleet esimerkiksi terapioiden asettuminen Vertti-toimintaan ja tiedonsiirto siitä näkökulmasta. Tilaajan toiveena oli kuitenkin pitää kysely mahdollisimman paljon alkuperäistä valtakunnallista kyselyä vastaavana. Kysely haluttiin myös pitää mahdollisimman yksinkertaisena ja vastaajaystävällisenä, joten näistä syistä kyselystä muokattiin nykyisen kaltainen.

Kyselyn laatiminen ja toteuttaminen oli minulle uusi asia, kuten kaikki tutkimuksen tekemiseen liittyvä toiminta. Zef-editorin käyttö kyselyn toteutuksessa opetti minulle paljon ja antoi käytännön työkaluja myös tulevaisuudessa laadunarviointiin. Tutkimuksen tekijänä en koe itseäni kovin varmaksi, eikä mielestäni ammattikorkeakoulussa saatu opetus ja kokemus tutkimuksesta annakaan tähän kovin suuria valmiuksia. Toisaalta työ onkin Hakalan (2004) tavoin hyvä nähdä harjoitteluna, pienimuotoisena tutkielmana tai kehittämistyönä, jonka opiskelija tekee osana opintojaan. Opinnäytetyötä tehdessä ei tarvitsekaan olla vielä valmis tutkimuksen tekijä, vaan sen myötä on mahdollisuus kehittyä ja oppia. (Hakala 2004, 14.)

Sähköisen tutkimuksen toteuttaminen voidaan nähdä riskinä, sillä vastaajamäärä saattaa tällaisissa kyselyissä jäädä pieneksi. Vastausprosentiksi saatiin 52,38 %, mihin voi olla mielestäni ihan tyytyväinen. Sähköpostikysely osoittautui tulostenkin perusteella hyväksi valinnaksi, sillä kysyttäessä mieluisimmista yhteydenpitotavoista 58,6 % toivoi yhteyttä pidettävän nimenomaan sähköpostin välityksellä. Toisaalta voi olla myös niin, että nimenomaan tuo sähköpostia mielellään käyttävä joukko on vastannut kyselyyn ja muita keinoja suosivilta ei ole sähköisellä kyselyllä mielipiteitä saatu.

Tuloksia ja johtopäätelmiä voidaan hyödyntää esimerkiksi vastuu-ohjaajien ja Vertti-ohjaajien kesken pohtimalla tilannetta omassa yksikössä ja lähtemällä miettimään, mitä muutoksia toiminnassa tulisi sillä tasolla tehdä. Vanhempien mielipiteiden ja ajatusten kuuleminen voi motivoida panostamaan työhön ja pieniin osa-alueisiin, kuten viestintään, aiempaa enemmän. Omat kehittämisehdotukseni muotoutuivat mielestäni konkreettisiksi ja toiminnan kannalta toteutettaviksi, mikä voi johtua omasta työhistoriastani Vertti-toiminnan ohjaajana. Hallinnolliselta ja organisaatiolliselta kannalta tarkasteltuna mielenkiintoisina voisi pitää myös huoltajien näkemyksiä kuljetus- ja tilaratkaisuista sekä ryhmäjärjestelyistä, mutta itselleni tarkeastelun kohteeksi nousivat erilaiset kysymykset. Toisaalta myös toiminnan koordinoinnin ja johdon on mahdollista huomioida tuloksia omissa päätöksissään esimerkiksi resurssi- ja tilaratkaisuja tehtäessä ja kyselyn tulokset onkin esitelty syksyllä 2015 vastuuhjaajapalaverin lisäksi sekä sivistyksen toimialan hallinnon edustajille että Jyväskylän kaupungin Sivistyslautakunnassa.

Mielenkiintoista olisi tehdä jonkin ajan kuluttua kysely uudestaan, ja nähdä, ovatko tilanteet muuttuneet. Olisi mielenkiintoista nähdä, kuinka varsinkin aktivoituminen kotien kanssa tehtävän yhteistyön suhteen vaikuttaisi kyselyn tuloksiin; lisäisikö se huoltajien aktiivisuutta osallistua kyselyyn ja tulisiko esille uudenlaisia, ehkä selkeämpiä mielipiteitä asioista.

Opinnäytetyöni lopullinen onnistuminen mitataan mielestäni kuitenkin siinä, nousevatko tulokset näkyviin käytännön Vertti-toiminnassa. Kuten Hakalakin (2004) toteaa, että hyvä opinnäytetyö on tuloksekas toiminnan kehittämiseksi ja näkyy nimenomaan käytännössä (Hakala 2004, 33). Jos itse tutkimukselli-

nen puoli ei työssäni nousekaan kovin tieteelliseksi ja kattavaksi, on sen käytännönläheinen puoli itselleni tärkein. Olen ollut siinä mielessä onnellisessa asemassa, että olen voinut jatkaa aiheen parissa työskentelyä palkkatyössäni ja voin ainakin yrittää vaikuttaa siihen, että asiat menisivät myös käytäntöön.

Vertti-toiminnassa on lähdetty tulosten julkaisemisen jälkeen syksyn 2015 aikana kehittämään ainakin kotien kanssa tehtävää yhteistyötä velvoittamalla ryhmät tarjoamaan kohtaamisia vanhempainiltojen muodossa ja laatimaan kirjallinen suunnitelma osallisuuden vahvistamisesta omassa toiminnassaan. Myös nuorille Verttiläisille on lähdetty järjestämään mahdollisuuksia kohdata toisiaan Nuorten klubi-toiminnassa integroituna Jyväskylän kaupungin nuorisotilojen toimintaan, ja tätä toimintaa on tarkoitus tulevaisuudessa jatkaa ja laajentaa. Kesäajan toimintaan ja tiedonsiirtoon liittyvät kysymykset ovat vielä edessäpäin, mutta tämänkin asian toteuttamiselle on täydet mahdollisuudet. Olenkin syystä tyytyväinen opinnäytetyönäni toteuttamaan selvitykseen ja jään mielenkiinnolla seuraamaan Vertti-toiminnan kehittymistä tulevaisuudessa.

Lähteet

Aamu- ja iltapäivätoiminta. N.d.a. Opetushallituksen sivusto.

[http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/aamu- ja_iltapaivatoiminta](http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/aamu-ja_iltapaivatoiminta) Viitattu 10.9.2015.

Aamu- ja iltapäivätoiminta. N.d.b. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n sivusto.

<http://www.kvtl.fi/fi/lakineuvonta/aihealueet-aakkosittain/koulun-kaynti/aamu--ja-iltapaivatoiminta/> Viitattu 7.1.2016.

Erityishuolto-ohjelma, N.d. Kehitysvammaisten tukiliitto ry,

<http://www.kvtl.fi/fi/lakineuvonta/aihealueet-aakkosittain/palvelut-ja-tukitoimet/erityishuolto-ohjelma>, viitattu 4.1.2016

Haastava käyttäytyminen - miten sitä voi vähentää? N.d. Autismisäätiön nettisivu; Haastavan käyttäytymisen ennaltaehkäisy ja vähentäminen.

<http://www.autismisaatio.fi/haastavakayttaytyminen/haastava-kayttaytyminen> Viitattu 8.1.2016.

Hakala, J. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. 2004. Tammer-Paino. Tampere.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 2004. 10., osin uusittu painos. Jyväskylä. Kirjapaino Gummerrus.

Iivonen, Esa. 2009. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan lainsäädännön toimivuus, toiminnan laatu ja muutostarpeet. Opetusministeriön työryhmämuistioita 2009:8.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr08.pdf?lang=fi> Viitattu 7.1.2016.

Jyväskylän perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta, toimintasuunnitelma lukuvuodelle 2014-2015. <http://www.jyvaskyla.fi> Viitattu 21.5.2015

Kehitysvammaisen ja kehitysviiveisen lapsen kuntoutus- ja palveluketju Jyväskylässä 2009. Työntekijän käsikirja. 2009. Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntien verkostoitunut vammaistyön kehittämissyksikkö -hanke PO-KEVA.

Ketokivi, Mikko. Tilastollinen päättely ja tieteellinen argumentointi. 2009. Palmenia-sarja 67. Helsinki. Oy Yliopistokustannus.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2011:1. Tampere.

Kuula, Arja. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2006. Jyväskylä. Kirjapaino Gummerrus.

L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisen erityishuollosta. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519> Viitattu 7.1.2016.

L 3.8.1992/734. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734> Viitattu 7.1.2016.

L 22.4.1999/523. Henkilötietolaki. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523#L3P11> Viitattu 12.1.2016.

Lapsen osallisuus 2015. Lastensuojelun käsikirja. THL. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus> Viitattu 7.1.2016

Lumijärvi, I. & Jylhäsaari, J. 2000. Laatujohtaminen ja julkinen sektori. Tammer-Paino. Tampere.

Oikeudenmukaisuuden edistäminen. 2015. Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/vahemmitot/vammaisuus/keinoja> Viitattu 7.1.2016.

Osallisuus 2015. THL. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus> Viitattu 7.1.2016

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. 2012. Osa julkaisusta Perusopetuksen laatukriteerit. Perusopetuksen, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulun kerhotoiminnan laatukriteerit. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:29. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/Kerhotoiminnan_laatukriteerit.pdf?lang=fi Viitattu 8.1.2016

Vaativan erityisen tuen ryhmät. N.d. Jyväskylän kaupunki, Peda.net-sivut.
<https://peda.net/jyvaskyla/huhtasuonyhtenaiskoulu/eehj> Viitattu 8.1.2016

Rajala, R. 2015. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan seuranta; Huoltajat-179 Jyväskylä. Opetushallitus.

Rajalainen, Eija. Perusopetus, suunnittelija. Suullinen tiedonanto x.x.2015.

Liitteet

Liite 1. Anomus perusopetuspalveluista saatavien tietojen hankintaan ja käyttöön tutkimuksessa tai selvityksessä

Tutkimuksen nimi	Seurantakysely vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten aamu- ja iltapäivätoimintaan (VERTTI) osallistuvien lasten huoltajille
Tutkimuksen tekijä	Minna Uusitalo koulunkäynnin ohjaaja, Jyväskylän kaupunki minna.uusitalo@jkl.fi Alakoskentie 11 40800 Vaajakoski, p.040 5730435
Oppilaitos, ohjaaja	Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Kuntoutuksen ohjaaja (AMK) Aila Pikkarainen aila.pikkarainen@jamk.fi p.
Toimeksiantaja	Jyväskylän kaupunki, kasvun ja oppimisen palvelut, perusopetus
Tutkimuksen ohjaaja	Eija Rajalainen, suunnittelija Väinönkatu 1, 40100 Jyväskylä, p.014 2661985 eija.rajalainen@jkl.fi
Tutkimuksen tausta, tarkoitus ja ajoitus	<p>Tavoitteena on kehittää Jyväskylän kaupungin Vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten Vertti-toimintaa huoltajille suunnatun seurantakyselyn avulla.</p> <p>Jyväskylän kaupunki päätti syksyllä 2014 olla toteuttamatta Opetushallituksen valtakunnallista huoltajille tarkoitettua kyselyä kaupungin Vertti-ryhmissä. Kysely sisälsi paljon sellaisia kysymyksiä, jotka eivät sopineet sellaisenaan Vertti-toimintaan.</p> <p>Opinnäytetyön aiheena on laatia kyselystä Vertti-toimintaan soveltuva versio, toteuttaa kysely lukuvuoden 2014-2015 toiminnassa mukana olleiden lasten huoltajille, koota vastaukset ja analysoida niitä, lisäksi mahdollisten kehitysehdotusten laatiminen tulosten perusteella.</p> <p>Tutkimus toteutettaisiin touko-kesäkuussa 2015, ja tulosten analysointi tehtäisiin vuoden loppuun mennessä.</p>

Tutkimusaineisto	Tutkimusaineisto kerätään sähköisellä kyselyllä (zef) touko-kesäkuussa 2015 ja tietoja tarkasteltaisiin ja käsiteltäisiin kaupungin verkossa olevilla koneilla vuoden 2015 aikana. Aineisto säilytetään muiden Jyväskylän kaupungin zef-aineistojen joukossa. Raportointi toteutetaan niin, ettei yksittäisiä vastaajia tai heidän mielipiteitään pysty tunnistamaan.
Palaute tuloksista	Opinnäytetyö ja sen tulokset luovutetaan perusopetuksen käyttöön.
Sitoumukset	Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja muuhun, kuin tutkimustarkoitukseen. En myöskään käytä saamiani tietoja asiakkaan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi taikka sellaisten etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. En luovuta henkilötietoja sivullisille. Tietojani käytän kohdassa "Tutkimusaineisto" määriteltynä aikana ja suojaan, säilytän ja hävitän tiedot edellä kuvastusti.
JAMK:n eettinen ohjeistus	Työssäni sitoudun noudattamaan JAMK:n eettistä ohjeistusta.

Jyväskylässä 21.5.2015

Minna Uusitalo

Liitteenä Tutkimussuunnitelma

Tutkimuslupa myönnetty Jyväskylässä ___/___2015

Ulla Törmälä

Liite 2. Kutsu ja linkki huoltajille osallistumaan kyselyyn

Hei,

Kutsumme Teidät antamaan palautteenne Jyväskylän kaupungin Vertti-toiminnasta!

Jyväskylän kaupunki toteuttaa lukuvuoden 2014-2015 lopuksi Vertti-toimintaa koskevan huoltajille osoitetun seurantakyselyn, jonka avulla on tarkoitus kehittää toimintaa mahdollisimman hyvin lasten ja perheiden tarpeita vastaavaksi. Kysely toteutetaan osana kuntoutuksenohjaaja-opiskelija Minna Uusitalon opinnäytetyötä Jyväskylän ammattikorkeakoululle.

Kyselyn alussa on lupa-anomus tietojen käsittelystä opinnäytetyössä. Lomakkeet, joita ei ole lupa käsitellä opinnäytetyössä, otetaan huomioon vain Jyväskylän kaupungin tilastoinnissa. Päättötyössä käytettäväksi luvatuissa lomakkeissa olevia tietoja käytetään tarkempaan tulosten analysointiin ja kehittämisehdotusten laatimiseen. Kaikki tiedot käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti, eikä yksittäisen vastaajan mielipiteitä voi yhdistää vastaajaan tutkimuksen missään vaiheessa.

Kyselyyn voi vastata kesäkuun loppuun mennessä.

Vastaamisen voitte aloittaa klikkaamalla seuraavaa linkkiä tai kopioimalla linkin Internet-selaimen osoiteriville:

<http://player.myzef.com/jkl/ajax/?q=459-5454ez9d>

Lämmin kiitos!

suunnittelija Eija Rajalainen, eija.rajalainen@jkl.fi

koulunkäynnin ohjaaja/kuntoutuksen ohjaaja-opiskelija Minna Uusitalo, minna.uusitalo@jkl.fi

Liite 3. Lupa tietojen käyttöön opinnäytetyössä

Kysymys 1. Tietojenkäyttölupa koskien Vertti-lasten huoltajille osoitettua seurantakyselyä 2015

Valitse seuraavista vaihtoehdoista:

Annan luvan käyttää keväällä 2015 toteutetun kyselyn tietoja Minna Uusitalon opinnäytetyön kirjallisessa työssä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa (Jyväskylän ammattikorkeakoulu).

En anna lupaa käyttää keväällä 2015 toteutetun kyselyn tietoja Minna Uusitalon opinnäytetyön kirjallisessa työssä, joka julkaistaan Theseus-tietokannassa (Jyväskylän ammattikorkeakoulu). Tietoja saa käyttää Jyväskylän kaupungin tilastoinnissa.

Liite 4. Avoimiin kyselyihin tulleet vastaukset lyhentämättöminä (poistetut tunnistettavat tiedot suluissa)

D4. Palautetta Vertti-tiloista (18) (EOS: 4)

- Verttiä varten voisi olla ihan omat toimivimmat tilansa. Nykyinen on oikeastaan vain kuin yksi luokista, ei kovin käytännöllinen ja jonkinverran kolkko.
- Kun en ole niihin paremmin tutustunut, paitsi ovelta kurkistin. Ne näytti aika pieneltä.
- Käsittääkseni koulun tilat eivät ole iltapäivätoimintaan kovin soveltuvat.
- Tiloissa on sisäilmaongelmaa. Ulkotila ei ole aidattu.
- Tilat ovat ahtaat. Lasten päiväunimahdollisuus pitäisi olla paremmin järjestetty. Paljon portaita.
- siisti, mutta tottakai luonnollisesti luokkamaiset.
- meillä kotiväellä ei ole mitään tietoa millaisissa tiloissa Vertti on toiminut
- Vertti tila vaihdettiin keväällä luokkaan. Aikaisemmin oli pieni 3 kertaa 4 metrin tila.
- Ihan hyvät, ja ulkotilat ja niiden tekemismahdollisuudet monipuoliset
- Tila on pimeä, ahdas, kolkko ja mielikuvitukseton. Ei mahdollisuutta eri tiloissa tapahtuviin leikkeihin: kaikki yhdessä pienessä tilassa, joten mietin miten äänet muuttuvat herkästi meluksi. Sisäilman laatu mietityttää. =Bunkkerimainen fiilis.
- Vertin pääasiallisena tilana vain yksi huone. Tämä ei mahdollista riittävää yksilöllisen toiminnan järjestämistä, kun Vertissä on kuitenkin eri-ikäisiä lapsia eri diagnooseilla.
- Oman lapseni kannalta on hienoa, että pääsee viikoittain uimaan. Nyt pidän kuitenkin erittäin suurena turvallisuusriskinä ja toisaalta lapselle suurena vapauden menettämisenä sitä, että ulkoalueelta puuttuu aita.
- Voisivat olla monipuolisemmat ja isommat.
- Verttitila on toiminnoiltaan ok, mutta koulun sisäilmaongelmaiset tilat eivät sovellu Verttiin tai muutenkaan lapsille. Tilassa tulisi olla sopivia paikkoja niin lepo hetkeen kuin aktiiviseen toimintaan, kuten jumppaan, askarteluun, läksyjen tekemiseen.

E5. Palautetta Vertti-kuljetuksista (23) (EOS: 2)

- Nykyinen Vertti-kuljetus on huonompaa palvelua kuin mitä kuljetus oli aiemmin, jolloin lapsilla oli omat taksikyydit. Nyt lapsi saattaa olla 45 minuuttia Red One:n kyydityksessä, joskus on ollut jopa yli 60 minuuttia, pääsääntöisesti kuitenkin lapsi tullut 15 minuutissa edellisen kouluvuoden aikana, joten se on kehitystä sitä edeltävään kouluvuoteen, jolloin puoli neljältä Vertistä lähtenyt lapsi saattoi tulla puoli viisi, usein vasta neljän jälkeen kuitenkin.
- Joskus on ollut pientä sekaannusta siitä mihin osoitteeseen lapsi tulisi vielä (kun kyseessä on avioerolapsi, joka kulkee äidin ja isän osoitteen välillä). Äidillä kun on vielä epä-säännöllinen kolmivuorotyö joka tuottaa omat haasteensa. Pääsääntöisesti kaikki on sujunut hyvin ja kuljettajat ovat olleet oikein mukavia ja joustavia.
- Toimii erittäin hyvin. Meillä aiemmin huonoa kokemusta.
- Poika jätetään posti laatikoille, vaikka siitä erikseen soitin (taksiyhtiöön)! Osaa kyllä tulla siitä kotiin, mutta kun on pyyhkinyt lunta autojen päältä, niin on sitten taas joutunut kulkemaan koko parkkipaikan läpi. Lumen pyyhkimisestä meitä on uhattu jopa rikos ilmoituksella.

- Hyvin on toiminut.
- oppilas ei ole osallistunut vertti-kuljetuksiin
- Muuten toiminut hyvin, mutta lapsen jättämisestä yksin tulemaan taksilta kotiin on jouduttu keskustelemaan useampaan otteeseen. Olisi mukava jos kuskeille annettaisiin jonkunlaista koulutusta, jotta ymmärtäisivät erityislasten sielunelämää. Osa kuskeista toki ymmärtääkin ihan luonnostaan.
- Oppilas kulkee itsenäisesti bussilla.
- Ei käytetä kuljetuksia vertin ajalla.
- suora yhteys kuljettajaan ollut hyvä
- Lastani ei ole kuljetettu. Hain itse pois Vertti toiminnasta.
- Hyvin toiminut
- tuovat ovelle asti, kiitos
- Alussa oli paljon ongelmia, sitten tilanne vakiintui. Erityiskiitokset taksinkuljettajien ammattitaidolle!
- Kuskit ystävällisiä.
- Lapsella saattaa mennä päivässä helposti yli 1,5 tuntia kuljetuksiin, mikä on kyllä kohtuuttoman pitkä aika. Etenkin iltapäivän kotiintulo voi kestää yli tunnin, joka tarkoittaa, että lapsi on kotona vasta viiden jälkeen. Päivä venyy näin kymmenen tunnin mittaiseksi kokonaisuudessaan ja tämä on mielestämme aivan järkyttävää. Harva aikuinenkaan jaksaa sen mittaista päivää. Kuljetuksissa pitäisi ajatella myös lapsen parasta eikä vain ja ainoastaan kustannuksia. Kun pelkät kustannukset otetaan huomioon ja kaikki lapset kerätään samaan kyytiin, joutuu muutaman lapset kärisjöiksi. Todella surullista.
- (Taksiyhtiö) hoitaa hommansa erinomaisen kiitettävästi. Kuljettajat ovat miellyttäviä, aina hymy kasvoilla ja kohtelevat lapsia kauniisti ja arvostavasti. Kohteliaisuus ja avuliaisuus kiitettävää!
- Kello 16 lähtevässä Vertin kuljetuksessa liikaa lapsia. Lapsi tulee kotiin vasta klo 17.00, vaikka asuu noin 20 minuutin ajomatkan päässä koulusta. Päivä muodostuu liian pitkäksi.
- Lapsella on omat kyyditykset.
- Olemme kuljettaneet lastamme itse.
- (Lapsi) on vammainen ja YPR ryhmässä. Hän asuu toisella koulualueella, siksi joudumme järjestämään koulukyydit itse. Asiassa ei ole valittamista, koska koulu on sopiva

F7. Palautetta päivittäisistä Vertti-toiminnoista (17) (EOS: 3)

- Olen tyytyväinen Vertti-toimintaan. Vertistä palaa yleensä varsin tyytyväinen ja iloinen lapsi, eli se toimii hyvin.
- Välipalajutut ovat (lapsen) kohdalla haasteellisia kun hän ei syö esim. kädestä mitään!! Arvaa ollaanko yritetty opettaa. Aika yksipuolista välillä mutta se ei toki ole Vertti-toiminnan vika.
- Ehkä enemmän voisi tulla tietoa kotiin. Esim. reissarin välityksellä tai viikko/ kuukausitiedotteella.

Toivoisin, että Vertin aikuiset auttaisivat enemmän lapsen tavaroiden huolehtimisesta. (Muistus lapselle)

- Hyvä, kun on Vertti.
- Oikeastaan tiedän aika vähän toiminnasta, kun en koskaan tapaa henkilökuntaa. Tiedotteita on kyllä tullut, mutta tavallisen päivän kulku ei ole kovin hyvin selvillä.
- Meidän perheen kannalta tilanne on huono. Kehitysvammaiselle tyttarellemme iltapäivätoiminta on ollut erittäin oleellinen. Toimintatuvalla se sujui mainiosti. Hänelle löytyi

sopivat kaverit ja oli mielekästä tekemistä. On ymmärrettävä, että erityislapselle iltapäivätoimitna on lähes ainoa mahdollisuus kohdata muita ikätovereita mielekkään tekemisen merkeissä. Tällaisia tilaisuuksia ei juuri muuten heille tule arkena. Kaikki tarvitsevat mielekästä toimintaa kehittyäkseen ja voidakseen hyvin. Nyt muut verttiläiset ovat huomattavasti nuorempia ja olosuhteet ovat tehty sellaisiksi, että toiminta ei ole mielekästä. Olen erittäin pahoillani tilanteesta tyttärenti puolesta! Aikaisempi toimintatapa palveli häntä erinomaisesti.

- Tilojen ahtaus vaikuttaa rauhallisiin hetkiin ja yksilölliseen toimintaan. Muuten olemme erittäin tyytyväisiä Vertti-toimintaan.

- Ulkoiltu vähän. Huomautin asiasta ja tämän jälkeen tilanne parani. Leikit voisivat vähän vaihdella. Tuntuu siltä, että usein on lautapelejä. Toivoisin, että ulkoillessa voisivat osallistua "normaalien" lasten kanssa ulkoleikkeihin. Esim. narulla hyppelyyn, piha leikkeihin, peiliin ym. Talvelle ovat laskeneet mäkeä yhdessä "normaalien" lasten kanssa. Vahinko, että myös lievästi kehitysvammaiset lapset eristetään "normaaleista" lapsista. Normaalit lapset oppisivat, että on erilaisia lapsia ja kehitysvammaiset näkisivät "normaalien" toimintaa ja hyötyisivät tästä. Omat luokat, omat Vertit ja omat harrastus ryhmät. Mielestäni Vertissä kynnelle kykenevät lapset pitäisi olla "normaalien" kanssa. Ei lievästi kehitysvammaisten kanssa edes omassa pihapiirissä kukaan leiki. Aikuisen avustuksella Vertissä ne lapset jotka pystyvät olisivat iki onnellisia jos pääsisivät leikkiin mukaan "normaalien" kanssa.

- hyvin toimii

- Tiedottaminen surkeaa. Kotiin ei jaeta mitään struktuuria/ kuukausikalenteria, että lapsi ja perhe tietäisi mitä Vertissä aiotaan tehdä (teemat, retket jne)

- Vaikea vastata tähän kohtaan, koska en ole seuraamassa tilanteita. Olisin hyvin voinut vastata kaikkiin kohtiin, täysin samaa mieltä! Luulen, että kaikki on huomioitu hyvin, mutta tila saattaa kyllä asettaa rajoitteita.

- Tyytyväisiä ollaan ja lapsi vaikuttaa myös tyytyväiseltä. Hyvä (Vertin) jengi!

- Vanhempana on vaikea vastata em. kysymyksiin, koska emme näe, mitä Vertissä tapahtuu eli olemme lähinnä muiden kertoman varassa. Lapsi itse ei osaa käyttää kertovaa kieltä.

- Reissuvihkosta näkee että Vertissä on laadukasta toimintaa

G5. Palautetta Vertti-ohjaajista (19) (EOS: 3)

- Pelkästään positiivista sanottavaa, hienosti työnsä tekeviä ihmisiä, ja ennenkaikkea hyvällä ja positiivisella asenteella.

- Hyvin ammattitaitoisia ja avoimia. Haasteellisista tilanteista on raportoitu avoimesti puolin ja toisin. Niistä on aina selvitty ilman pitkäaikaista mielensä pahoittamista. Ymmärrän hyvin että murkkuikä lähestyvissä vamuissa on välillä "pitelemistä".

- En ole vielä tutustunut kaikkiin ohjaajiin, enkä toimintatapoihin.

- Enpä heitä oikeastaan tunne yhtäni

- En osaa sanoa, kun en ole koskaan tavannut enkä ole näkemässä toimintaa. Lapsi menee mielellään verttiin, joten siitä voi kai päätellä, että kysytyt asiat ovat ok

- Lohikosken Vertissä on osaavat, mukavat ja luotettavat ohjaajat. Lämmin kiitos heille!

- Viitaten edelliseen. Samassa ryhmässä eskari-ikäisten kanssa pitäisi olla yläkouluikäisten. EI hyvä! Tärkeintä minusta olisi se ikätovereidien kanssa puuhastelu taikka ainakin mahdollisuus siihen.

- Ihania ohjaajia ja lapsen tarpeet huomioidaan hyvin.

- Kontakti on liian vähäinen sanoakseni mitään tarkkaa. Lapseni ei pysty kertomaan.

- Tietääkseni ohjaavat toimimaan yhdessä oman ryhmän sisällä. Toiveena olisi, että ohjaisivat ja rohkaisivat toimimaan yhdessä myös "normaalien" lasten kanssa, jotka ovat ilta-päivä toiminnassa.
- hienoa työtä
- Hyviä ohjaajia ovat.
- Ammattinsa osaavaa henkilökuntaa. Ystävällisiä ja motivoituneita.
- Meidän lapsella tuntuu ainakin olevan maailman parhaat VERTTI-ohjaajat. Huomioitu myös ettei aikuisia voi tämän kaverin kanssa ihan hirveästi vaihdella.
- Yhteistyö on sujunut hyvin. Kaikki vertin ohjaajat ovat tosi ystävällisiä, ei ole koskaan ollut mitään ongelmia. Myös lapsi tykkää kovasti kaikista vertin aikuisista.
- Tätäkin osaa on vaikea arvioida, koska vanhemmat näkevät lasta hyvin vähän Vertin aikana

H6. Palautetta Vertti-toiminnan suunnittelusta (19) (EOS: 3)

- Vertti-toiminnasta ei anneta enää nykyään suunnitelmaa jokapäiväiselle toiminnalle kuten aiemmin, joten ei ole tietoa tarkemmin mitä siellä tehdään. Tietysti, jos on vierailua tai käyntiä jossain Vertissä, siitä kerrotaan, mutta tavallisen päivän ohjelmasta ei ole tietoa. Toisaalta, onko se niin välttämätöntäkään, ei varmaankaan ole.
 - Hyvin on tullut tietoa esim. erilaisista teemoista mitä kulloinkin käsitellään Vertissä ja palautetta on voinut antaa jos vain itse on jaksanut olla aktiivinen.
 - Tietoa enemmän kotiin mitä toimintaa on tulossa.
- Luotan ohjaajien suunnitelmiin, olisi kuitenkin hyvä tietää mitä tekemisiä on milloinkin. :)
- Ei ole tietoa,
 - ok
 - Toiminta pitäisi järjestää oppilaitten ehdoilla.
 - En osaa sanoa olisiko minua otettu mukaan suunnitteluun mutta en koe sitä tarpeellisenä. Hyvin on suunniteltu.
 - Hirveästi ei ole tietoa, että mitä vertissä tapahtuu, joten hankala vastata luotettavasti.
 - En ole koskaan päässyt suunnittelemaan Vertti ryhmän toimintaa. Eikä koskaan ole kysyttykään. Lapseni on ollut 5 vuotta Vertti ryhmässä.
 - hyvin toimii
 - Kuten aiemmin kommentoin, mitään kuukausi/ viikkokalenteria ei ainakaan kotiin/ lapselle jaeta: Ennakkoon tehty kuukausikalenteri hahmottaisi hyvin, mitä Vertissä aiotaan tehdä.
 - Yksilöllistä suunnitelmaa tietysti joka lapsen kohdalla voisi vielä kehittää, jos mahdollista. Kaikki eivät opi ja nauti tekemisestä samalla tavalla kuin toisiet.
 - Pidän epäkohtana Vertti-toiminnan maksullisuutta. Ainakin kaksi perhettä on voittanut Vertti-toiminnan maksuttomuuden aluehallintovirastossa parin vuoden sisään, mutta silti kunta vain perii maksuja muilta. Pitääkö jokaisen perheen riitauttaa sama asia omalla kohdallaan?
 - Ohjaajille pitäisi antaa enemmän resursseja myös toiminnan suunnitteluun, luulen, että ne ovat aika rajalliset.
 - Melko vähän on käyty suunnitelmaa läpi.
 - Reissuvihkosta on saanut hyvin tietoja toiminnan suunnittelusta ja tekemisistä.

I7. Palautetta yhteistyöstä kotien kanssa (15) (EOS: 1)

- Varsinaista keskustelua ei ole Vertti-ohjaajien kanssa ollut, toisaalta sellaista ei varmaankaan ole edes tarvinnutkaan. Silloin tällöin olemme keskustelleet hetkisen kun on vaikka esimerkiksi kesken Vertin sairastunutta lasta käyty noutamassa kotiin.
- Toivon että yhteistyö jatkuu yhtä positiivisissa merkeissä. Harmillista että (vastuuohjaaja) lähti muihin hommiin, olisin pitänyt hänet mielelläni vielä muutaman vuoden (lapsen) Vertti-vastaavana. Mutta uudet haasteet odottavat häntä ja onnea vain matkaan.
- Reissariin tarvittaessa vistiä.
- Ei ole oikein ollut yhteistyötä.
- Reissuvihko on edelleen kova sana :)
- ohjaaja voisi olla mukana luokan vanhempainillassa, vaikka osan aikaa
- Hyvin on sujunut.
- Reissuvihko toimii meillä ainakin hyvin.
- Tähän asti yhteistyö Vertin kanssa on ollut ohutta
- Ei yhteistyötä ole ollut 5 vuoteen mitä lapseni on ollut Vertissä, joten en voi antaa palautetta.
- toimii tarvittaessa
- Yhteistyötä ei juuri ole. Vertti-ohjaaja osallistuu HOJKS-palaveriin. Muuta yhteistyötä ei ole. Olisi kiva, jos Vertillä olisi oma vanhempainilta, jossa kerrottaisiin toiminnasta, ja jossa olisi mahdollisuus kysyä ja keskustella lapsen asioista.
- Kaikki muu toimii erinomaisesti, mutta toivoisin että VERTIN toiminta-aika olisi ihan oikeasti klo 7-17 välillä. Välillä harmitus päällä, kun tuntuu että meidän lapsi on ainoa, joka tarvitsee hoitoa ennen klo 8 ja klo 16 jälkeen. Eikö muiden vanhemmat käy töissä????
- (Lapsi) on ollut (tässä) koulussa yhden lukuvuoden. En oikeastaan tunne koulua enkä Verttiä. Pitkät koulumatkat vaikeuttavat tutustumista kouluun ja Verttiin. Koska (lapsi) on tyytyväinen Verttiin, niin ei siinä mitään vikaa ole.

J4. Palautetta ryhmän ilmapiiristä (13) (EOS: 5)

- Ryhmän ilmapiiri on hyvä ja positiivinen, vain kehuja sanottavana sen suhteen.
- Varmasti pääosin hyvä. Hankalia tilanteita ja hetkiä ei varmasti voi välttää, mutta niistä pitää vain päästä rakentavasti eteenpäin.
- kaiketi ok, kun lapsi menee sinne mielellään
- Muiden lasten välillä on ilmeisesti riitaa.
- Hyvä ilmapiiri. Ajoittaiset kahnaukset hoidettu ohjaajien toimesta hyvin.
- kun aika eri ikäisiä, välillä haastavaa
- Ei ole oikein käsitystä, kun lapsi ei puhu. Ilmapiiri on rauhallinen silloin harvoin, kun olen käynyt.
- En osaa sanoa ilmapiiristä, koska en näe verttiläisiä kovinkaan paljon yhdessä.

K3. Palautetta tilanteista, joissa lapsellani on esiintynyt haastavaa käyttäytymistä (4) (EOS: 0)

- Ei mitään negatiivista. Poika osaa olla välillä haastava ja aikuiset ovat käsitelleet häntä silloinkin kunnioittavasti ja niin että hän ymmärtää miten ja milloin on toiminut ei toivottavalla tavalla.
- Vertti-vihkossa on annettu asiallista palautetta tilanteesta.
- On tullut kotiin viestiä että on ollut äänekäs päivä. Ihan ok, kotona kyllä ongelma tiedossa ;)
- Välillä on toimittu oikein ja välillä ei, mutta tilanteita on käsitelty.

M2. Palautetta loma-ajan Vertti-toiminnasta (12) (EOS: 1)

- Loistava asia että myös loma-aikoina on mahdollista käyttää Vertti-palvelua. Kun on aivan mahdotonta saada aina lomiamoihin aikoihin!!
- Ikävää, että paikka muuttuu useasti kesän aikana.
- Toimii hyvin.
- Kivasti ja rennosti on mennyt tähän asti)
- (Kyselinen) koulu on mahtava paikka kesä-Vertille! Mielellään on lapsi mennyt Verttiin myös kesällä. Kiva että ovat samassa kuin jälkkäriläiset, pallon pelaaminen on ollut tosi mieluisaa.
- Koko koulu käytössä ja sitä on hyödynnetty mm. uimalla. Mukavaa ohjelmaa ollut eikä lasta harmita yhtään, että ei ole lomalla.
- Hyvä että tällainen on järjestetty. Ainut miinus tuttuohjaajien vaihtuvuus, etenkin edellisen kesä osalta.
- Kesä 2015 1-4 kesäkuuta lapseni on ollut todella innoissaan, tyytyväinen ja mielissään kesätoiminnasta. On päässyt "normaalien" lasten ryhmään. Ovat ulkoilleet ja touhulleet ja mieluista on ollut. Tänään on 4 päivää kesäkuuta ja uskon, että tyytyväisyys jatkuu kesätoiminnan loppuun saakka.
- Sain hyvin tietoa meilillä tulevasta viikko-ohjelmasta. Kiitos
- Hoitopaikka ja ohjaajat vaihtuvat mionta kertaa loman aikana. Hoitajat usein kokemattomia/ epäpäteviä hoitamaan erityislapsia.

Loma-aikojen hoito pitäisi EHDOTTOMASTI keskittää yhteen paikkaan! Ja henkilökunnan oltava ennestään tuttua niin paljon, kuin se loma-aikojen resurssoinnin mukaan voidaan järjestää. Tässä voitaisiin mm. hyödyntää koulunkäynnin ohjaajia. Miksi heidän työsopimuksensa päättyy toukokuun lopussa? Jos heillä olisi jatkuva työsopimus, heitä voitaisiin käyttää loma-aikojen Vertti-ohjaajina!

- Hiukan enemmän toivoisi saavansa tietoa loma-ajan päivistä. Tällä hetkellä olemme tietoisia vain sen verran päivän kulusta, mitä lapsi kertoo, eli "hyvin meni" tai "leikin yksin". Olen laittanut lapsen kalenterin mukaan laukkuun ja toivoisin edes siihen vähän kommenttia mitä on tehty ja kuinka lapsella on päivä sujunut.